

VESZPRÉMI HIRLAP

POLITIKAI HETILAP.

AZ EGYHÁZMEGYEI IRODA HIVATALOS KÖZLÖNYE ÉS EGYHÁZMEGYEI HIVATALOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ár: Egész évre 12 kor., féltre 6 kor., negyedévre 3 kor. (Tanulóknak egy évre 8 kor.) Egyes szám ára 24 fillér.
Hirdetések ára: Egész oldal 32 kor., féloldal 16 kor. stb.

Felelős szerkesztő:
Hoss József dr.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Veszprém, Egyházmegyei Nyomda. (Telefon: 61.)

Előfizetéseket elfogad és hirdetéseket felvesz: a kiadóhivatal.
A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőséghez intézendők.

A magyar öntudat.

írta: dr. Illés Dezső.

Ámbár dereng már az előbb-utóbb elkövetkezendő békének várva-várt hajnala, kétségtelen mégis, hogy ezidőszerint még mindig a világon eddig dult háboruk méreteit messze felülmúló világháború nyomasztó hatása alatt állunk. Ez a sziveket és lelkeket megülő nyomás immár két és fél éve tart, s a lehangoltság, a lelki depresszió irányában aligha fog újabb hatásokat kiváltani. Azért a mai napokat már alkalmasnak tartjuk arra, hogy az eseményekből bizonyos tanulságokat levonjunk.

Ki merné tagadni, hogy a központi hatalmak, köztük Magyarország a háború két és fél esztendeje alatt óriási munkát végeztek. A magyar nemzet ország-világ szeme láttára beigazolta az ő ezer éves alkotmányának szétzúzhatatlan összetartó erejét. Az ország nem esett szét részeire, mint ahogyan ellenségeink elképzelték. A magyar szent korona az ő ezer éves varázsával összetartotta az ország lakóit s a nemzet a maga egészében vállalta a nagy munkát, melyet a véget az ő vállaira rakott.

A magyar nemzetnek a háboruban tetteleg részt nem vett tagjai keményen megfogták az eke szarvát. Az ország földjének

megművelése a háború alatt is zavartalanul folyt, a gyárak és műhelyek sérényen dolgoztak, a vasutak erejük végső megfeszítésével szállították az árukat és a katonákat. A nemzet a katonai erők szolgáltatásában ugyszólván kimeríthetetlennek bizonyult s bámulatos szervező képességének adta tanujelét. A jótékony, a betegápolás terén legendás munkát láttunk végezni. A nemzet erőmegfeszítésében részt vettek asszonyok és gyerekek. A harctéren pedig katonáink visszazserezték a magyar név becsületét s a magyar vitéség, hűség és megbízhatóság újra régi fényében tündökölt s a fiaink vérével áztatott talajból kifakadt újra a magyar dicsőség pompás virága. Ha áldozataink és veszteségeink láttára könyvbe is borult a szemünk, de ez egy pillanatra sem volt akadálya annak, hogy rettentetlenül verekedjünk és dolgozzunk.

Nagyon természetesen mindez a munka hasonlíthatatlanul nagyobb arányokban és céltudatossággal folyt Németországban. A német szervezethez, a német tudás és céltudatosság láttára szinte szédülés fog el bennünket. Sőt ha nem biznánk becsületeségében, félelem szállna meg minket, hogy ez a borzalmas hatalmas germán erő nem fogja-e természetes súlyával önkénytelenül is megsemmisíteni, felszívni a mi fajunkat,

s nem lesz-e akadálya, hogy fajunk mivolta teljes erejében és pompájában kibontakozzék. Én bizom benne, hogy a germán becsületességben nem fogunk csalódnai, ép azért a háború egyik legpokolibb gondolatának tartom, mely ennek a nagy nemzetnek kiirtását tűzte ki legvégső feladatául.

A szövetséges központi hatalmak azonban nem csak a háborúban és a háborúval kapcsolatos front mögötti munkában mutatják magukat nagyinak, hanem a békére való átmenet előkészítésében is. Már most — a háború folyamata alatt — megindultak a munkálatok a gazdasági élet folytonosságának biztosítására. Magyarország és Ausztria még a háború folyama alatt meg akarják újítani gazdasági szerződéseiket. (Hogy jól csinálják-e meg, az persze más kérdés.) Ezen az alapon azután kereskedelmi szerződéseket kötünk a többi szövetséges államokkal, melyeknek előmunkálatai már folyamatban vannak. Széleskörű tárgyalások folynak a szövetséges államoknak minél szorosabb gazdasági egységbe való foglalása iránt. Sőt sokan — akik közé én egyáltalán nem tartozom — a jog egységesítését is szükségesnek tartják. Szóval nagy munka folyik abban az irányban, hogy a háborút gazdasági összeomlások ne kövessék, hogy minél könnyebben zökkenhessünk át a normális

Vers az apám ruháiról.

Kis gyermek voltam, mikor meghalt,
De azért emlékezem rája,
Kiváltképp arra: az apámnak
Milyen sok is volt a ruhája!

De nemcsak sok! Minő szép volt s tiszta.
A hajdunk gyakran kiporolta
S édes anyám a nagy szekrénybe
Beakasztgatta, rendbe, sorba'.

S a ruba az apámon mindig
Olyan volt, mintha új lett volna.
Vigyáztott rá s ruháit is, mint
A lelkét, mindig tisztán hordta.

Mikor meghalt: egy téli reggel —
Az ágy mellé rendbe volt rakva
Az este levetett ruhája.
Maga gondosan rendbe rakta.

S tiszta lelke így is maradt, így!
Folt, gyűrődés dehogyan volt rajta.
Szeplőtlen, tisztán adta vissza,
Ahogy Teremtőtől kapta.

Akkor, ott álltam az ágyánál,
De meghatva, ceppet se voltam.
Mit tudtam akkor a halálról!
Csak a ruhákat simogattam.

S utolsó este, sejtem én is
Rendbe rakom ruháim a széken —

S Ura előtt tisztán fog állni
Kiröppent lelkem fent az égben. —

Csak kis fiam nincs, aki másnap
Ruháim simogassa szépen. —
S egy szemben sem fog könny ragyogni,
Mint ragyogott anyám szemében...
Vértesy Gyula.

Hangulatok.

Elhinni is nehéz, hogy immár harminc hónapon át birtuk a legvérengzőbb, legszörnyűbb világháborút, amely valaha megrongerte szinte az egész földet. Hogy a harmadik háború karácsony felvirradtát öröten lélekkel, bizó és reményektől sugárzó szívvel tudjuk köszönteni. Hogy nem örökdött le rólunk a szenvedések fürgetegében a a gyöngéd-és meleg szívek megérzéséhez segítő képesség, hogy a vad, emberföltötti hajzában meg tudjuk látni a fényt, melynek észrevezéséhez romlatlan látóidegek szükségeseek.

Forró érzésekkel fűtött, teljes értékű és teljes erejű karácsonyi hangulatban köszöntjük a mai napot. Illatos fenyők égő gyertyácskái érezzük; szétáradó szeretetek, kilobbant örömsök tüze perzseli lelkünket; enyhe, halk és boldog családi összesimulások muzsikájára emlékezünk és keressük — úgy, mint régen — a tűzhelyek izzó paraszát, hogy melegenél felfrissítsük egy újabb esztendőre való erővel — küzdelmekben, fájdalomokban ernyedtt szívünket.

Hogy sok — oh, olyan rendkívül sok — tűzhelyen csak kihűlt hamu maradt a hajdan heves-boldogan izzó paraszak helyén, hogy karácsony estéjén feljullt fájdalmas emlékezők, gyötrelmes

bánatok fonnak fekete koszort a fenyők néma, fényugaraktól át nem ület galyaira, hogy özvegyek fátyla, árvák panasza borul vigaszra sóvárgón a remények örökzöldjét hirdető fácska alá, — ez ne lankassa, de frissitse, élessze, lobogtassa szívünkben a karácsony nyomán fakadt meleg tüzet. Mert sohase volt nagyobb szükség szeretetre, megértő, gyöngéd és drága emberi érzéseinkre, mint ma.

Jóleső öröm elgondolni, hogy mi, asszonyok is, első perctől felfogtuk és megértettük a reánk háruló kötelességek súlyát és szükségét. A régebben sokszor meggyőződés és komolyság nélkül folytatott játékokodások — gyakran csupán kápráztatásokra jó színes ernyő, esetleg az a bizonyos por, melyet a világ szemébe szotak szórni, — szinte egy csapásra meglelte a maga szilárd, áldásos növekedésre képesítő, gazdag erejű talaját. Ma minden komoly nő előtt lelki szükséglet, hogy megszerezze és becsületesen teljesítse a feladatot, mely nemzetünk súlyos napjaiban reá kiszabott. Régebben — nincs miért elhallgatnunk lépten-nyomon szerzett tapasztalatainkat, — például X és Y urnó és a többiek, egyenesen a saját és barátaink zsúrjai számára játékokodtak. Kimeríthetetlen témául kínálkozott, hogy A vagy B grófnő játékon egyesületi ülésének megnyitáson lorgnont tartott-e fehér keztlyis kezében, hogyan hordozta körül tekintetét, racsolt-e jól vagy rosszul sikerült elnöki megnyitójának elmondásakor, kiket tüntetett ki megszólításával; továbbá, hogy a jelenlevő barátaink milyen ruhát viseltek, minő pletykákkal kedveskedtek stb., — szóval minden egyéb nagyszerűen érdekelte őket, csak éppen maga a játékonysági ügy nem, amellyel lefűtött egyesületi tagdíjukon kívül vajmi keveset törődtek.

Ez a luxus-játékonyság a háború szörnyű, idegölő viharában csaknem gyökerestől kivesszett.

gazdasági élet kerékvasába s egyszer már évszázadok múltán mi is gazdasági jólétre tehesünk szert és megszerezhesük azokat az eszközöket, amelyek egy hatalmas kultúra felépítésére okvetetlen szükségesek.

És ez helyesen van így. Örömmel kell látnunk a nemzetet szorgoskodni a vagyon gyarapítása körül.

Azon munka tekintetében azonban, melyet a két nemzet, a germán és a magyar a fentebb vázolt irányokban végez, óriási a különbség a két nemzet között. *S ebben van számunkra a különös tanulság*, melyet ehelyütt és ez alkalommal a legnagyobb nyomatékkal akarok hangsúlyozni.

A germánok, akik a világ leghatalmasabb nemzetévé küzdöttek fel magukat az iparban, a kereskedelemben, a tudományban: nem elégszenek meg, hogy csak ezeken a tereken fokozzák munkálkodásukat. *Ők az ő sajátos germán idealizmusukat* — mely nem egyéb, mint minden egyes germán egyéniségének, öntudatának a benne rejlő erkölcsi és szellemi erőnek legteljesebb kifejtése, — *a háboru után még különösen akarják fokozni.*

Amulva, káprázó szemmel és szájtátva olvassuk, hogy ők a háboru után még *germánabbakká* akarnak lenni. Ezzel jár azután az a törekvés is, hogy semmit sem akarnak elhanyagolni, ami nemzeti. A Leipziger Illustrirte Zeitung egy nem régen megjelent számában olvastam, hogy még a ruházatkódásukban, a táncukban is a nemzeti jelleget akarják felújítani és a jövőben minden legkisebb árnyalatban, ami az ő életükhöz tartozik, a nemzeti-jelleglet ki akarják domborítani.

Hát itt van a különbség köztünk és a nagy germán nemzet között.

Ugyan akar-e nálunk valaki a háboru után *magyarabbá lenni*? Akarjuk-e magyarok, hogy a háboru után egész lényünk magyarrá alakuljon át, magyar legyen a művészetünk, a költészetünk, az iparunk, a tudományunk (vagyis nem utánzott, majmolt), magyar legyen a táncunk, a gyönyörünk?

Aminthogy eltűnt sok felületesség és vizsás törpeség asszonyaink lelkéről. Szeretném, ha ezt a meghatározást általánosítani lehetne az egész női nemre, — de el kell ismernem, hogy kivételek mindig voltak és lesznek és hogy a fénynek soha sem marad el a maga speciális árnyoldala.

Ilyen árnyoldalak közé kell sorolnom a segítséssel való — bár jóindulatu — rendszertelenséget és kapkodást. Sokszor az se segít igazán, aki jót tesz és a lelki emóciók nem mindig járnak kapcsolatban fizikai produktumokkal. Valahogy mindig asszonyi gyengeségek közé sorozták a logika hiányát, de ez, amíg nem jutott összeültetésbe a szükség parancsaival, egyáltalán nem volt veszedelmes. A mai nehéz napokban azonban, amikor minden hiába elégtét energiá nemzeti veszteség, e hajdani, könnyen átstimuláló itéletnek nem állhatnak helyt. Ma bűn, ami máskor — jobb időkben — csak hiba volt, és amit egykor könnyen korigáltunk, ma sokszor jóvátehetetlen balesetté nőheti ki magát.

Itt a fővárosban már jól értenek a megfelelő szellemi és erkölcsi erők finanszírozásához, elhelyezéséhez és felhasználásához, — nem esoda, sok ezen a téren a számottevő kapacitás, — vidéken azonban bizonyonnyal szükséges lenne itt-ott némi változtatás. A háboru óriási lökőereje ugyanis nem mindent tudta lépéstartásra bírni a megfelelő tényezőket. Ma mások a kívánságok, szükségletek, mint voltak a háboru előtt és nem elég a jelenbe vagy visszafelé tekinteni, hanem a jövő komor színei között kell fényt derítő sugarak után tapogatóznunk.

A társaságbeli érintkezések régi formája is szükség szerint csöndöt mondott. Ma senkinek se jut eszébe, hogy szürokhat rendezzen, mulatságokat öhajtsjon, ellenben — ha szórakozási igényeinktől végleg meg nem váltunk — redukáltuk őket. Tisztán szellemi élvezetek, aminő a színház, jó könyvek,

Merjük-e most már magunkat büszkén magyaroknak vallani, miután kiállítottuk a világ leggyönyörűbb hadseregét s láttuk abban a magyar tiszt és közkatoná hűségét, áldozatos munkáját és vitézségét világszólóan csillogni? Akarjuk-e ehhez még a magyar katonai lángelme irányító és diadalokra vezető hatalmát is megszerezni? Akarjuk-e ezt a magyar földet hatalmassá, nemzetivé, egyénivé kiformalni? Merjük-e itt az országban fejünket magyarokul büszkén hordani és idegennel, vendéggel szemben is magunkat magyaroknak érezni? Vagy pedig továbbra is schopenhaueri lenézéssel tekintjük a nemzeti büszkeség önértetes gesztusait.

Meg kell állapítanom ezen a szent napon, — és ebben van, ismétlem az óriási különbség a magyar és a germán között, — hogy a magyar lélekben nem látom a fokozottabb nemzeti tudatra ébredés folyamatát a háboru földrengésszerű megrázkódtatásai ellenére sem megindulni.

S az Üdvözítő születése napján kétségek között kell felkiáltanom és kérdeznem, vajjon meg fog-e születni valahára a tartalmas, a munkára sarkaló, a mindent legyőző és ebben mindig biztos, egyedül üdvözítő *magyar nemzeti — öntudat?*

A magyar királyné kancellárja.

Irta: dr. Lukács József.

A veszprémi püspökséget külön dicsfényvel ragyogja be azon ősi kiváltsága, hogy püspöke a magyar királyné kancellárja. Századok története bástyázza körül ezen kiváltságot épügy, mint királynékoronázási jogát. A magyar királyné kintüntető kegye árasztja el a veszprémi egyházat, amelyet Gizella első királyné alapított, aki Veszprémet választotta székhelyéül. A püspöki palota északi oldalán maig meghúzódó Gizella-kápolna parányi emléke azon fejedelmi bőkezűségnek, amellyel első királynénk kedvelt egyházát elhalmozta, amelyet birtokadományával is gyarapított.¹⁾ Hasonló ado-

¹⁾ V. ö. Fejér, Cod. dipl., III. 2., 315. — Wenzel, Árpádokori új okmánytár, XI., 250.

zene, teljesen ki tudja elégíteni asszonyainknak nemesebb többségét, mint karitativ és szociális téren kifejtett munkásság után élvezett üdítő pihenő. Gondjaink, törekvéseink viszont új formákba tereledtek. A régi boldog, nyugodt napokban a háziasság nem tartozott valamennyi jobb sorsú nőnek erényei közé — sőt, ha általánosságban akarunk beszélni, éppen ellenkezőt állíthatnánk, — ma azonban a rendkívüli viszonyok, rendkívüli nehézségek, a gazdasági téren mutatkozó bajok és hiányok, egyenesen kikövetelték a nőnek ezen a téren való helyes állásfoglalását. Ma »divattá« lett, minél közelebbi téma, a konyha, és ha valamelyik elegáns hölgy gondosan ápolat fehér kezén szépséghibát mutatkozik, világért se takargatja, sőt büszkén nevezi meg, mint okozati tényezőt: az olyan sok gunyt átszenvedett főzőkanalat.

Egyszer, vöröskeresztes szolgálataim közben, csererokkantak érkezésénél voltam a Keleti-pályaudvaron. Vagy kétszáz, legényégi állományból való ember került haza Oroszországból. Bének, csónkák, szegény láb nélküli törzsek, szájalomrakeült áldozatai a vérben fuldokló világháborúnak.

Ünnepélyes fogadtatásuk után, — katonazene szólott és üdvözlő beszéd hangzott a zászlókkal, draperiákkal borított perronon, miattal egyik-másik zokogó hozzátartozójának keblén sirta a fájdalommal boldog viszontlátás könnyeit, — ott ültek hosszú sorokban a barakk padjain. Mankó csaknem mindegyik mellett. Izgatottan, égő szemekkel néztek körül; szavuk fojtott sirsólt terhes. Örülnek is, büszkék is, hogy ime nagy, fényes urak kezelnék velük, majdhogya sorra bíleik, miattal a drága, magyar égbolt mosolyog felettük és a rég sóvárgott magyar szellő simogatja, csókolja őket. A kávéspohár remeg kezükből, alig tudják nyelni a salátákat. Beszélnek elmúlt gyötrelmes napjaikról s

mánnal gazdagította szent László király neje, Adelheid is.¹⁾ Hogy ezen adományozásoknál a királynék saját notariust, vagy kancellárt alkalmaztak-e, okleveles bizonyosság híján nem állapíthatjuk meg, annál kevésbbé, mivel a tulajdonképeni királyi kancelláriát is csak III. Béla szervezte.²⁾ Okleveles nyomokra a XIII. század első felében léphetünk: a királynénak volt kancellárja, mivel osztogatott kiváltságokat, adományozott birtokokat és gyakorolt törvénykezési hatalmat.³⁾ A magyar királynék udvartartásának közjogi vonatkozásába illeszkedett bele kancelláriájuk.

II. Endre második nejének, Jolánának (Joles) királynénak 1224. évi oklevelében Bertalan veszprémi prépost mint kancellár tünik fel.⁴⁾ Ez az első okleveles bizonyossága annak, hogy a királynék e veszprémi egyházhoz fordulnak, ha kancellárt választanak. Mivel ekkor a kancellár tiszté a királyné irodájának vezetése volt, a kancelláriában prépostok hivatalnokoskodnak, akár a királyi kancelláriánál. Amikor azonban IV. Béla neje, Mária királyné idejében a kancellárság méltósággá fejlődött, a veszprémi püspökök állnak a királynék kancelláriájának élén, míg a hivatalos teendőket az alkancellárok látják el. Ezáltal a veszprémi püspök lett a magyar királyné legelső főpapja. A diszes méltóságot azonban nem egyszer irigyelték tőle és más egyházmegyék főpásztorai akarták magukhoz ragadni.

A veszprémi püspökök közül II. Pál (1263—1275) az első, aki a magyar királyné kancellárja volt. A közjogi méltóságot, amely a király tanácsában is helyet biztosított számára, Mária királynénak 1270-ben bekövetkezett haláláig viselte. Szolgálatiért a királynétől 1265-ben adományt kapott.⁵⁾ IV. Béla király pedig 1269. október 3-án kettős pecsétje alatt kiadott oklevelében a veszprémi püspökséghez köti egyszersmindkorra a királyné udvari kancellárságát és tiszteletdíjúl évi 500 márkát rendel a királyné pénztárából.⁶⁾

¹⁾ Fejér, Cod. dipl., VI. 2., 360. és IX. 7., 640.

²⁾ V. ö. Fejérpataki L., A királyi kancellária az Árpádok korában, (Budapest, 1885.), 29 s. kövv.

³⁾ V. ö. Timon A. Magyar alkotmány- és jogtörténet, 5. kiadás, (Budapest, 1916.), 179.

⁴⁾ Fejér, Cod. dipl., III. 1., 469.

⁵⁾ Fejér, Cod. dipl., IV. 3., 286. — Knauer, Mon. ecdl. Strig., I., 630.

⁶⁾ Fejér, Cod. dipl., IV. 3., 495. Kollányi F., A veszprémi püspök királynékoronázási jogának története, (Veszprém, 1901.), 82.

késérő fogolysorsokról, de amikor megkérdezem: mit nélkülöztek legnehezebben, összenéznek. Röstelkedés látszik arcukon; vajjon bevallják-e? Szérlő piros képű, nyomorék fiú ül, talán husz esztendő. Felragyog az arca, szeme csillan és ahogy kiált szíve mélyéről fakadt szóval, vele beszél minden mozdulata, minden feltört, vágyó sóvárgása:

— Édes anyám föjtjét! Az hiányzott legjobban...

És erre valamennyi, mind a kétszáz ember egy lélekkel helyesel. Tündöklő arccal, könnyharmatos szemmel ismétlik meg:

— Azt. Az otthonit kérem...

Bizonyos, hogy ebben a tekintetben nincs különbség közkatonára és a legmagasabb rangú tiszt között. És hiszem, hogy hölgyeink, akik tulajdonképen csak most, a háboru okozta gazdasági bajok között ismerték fel a konyha nagy fontosságát, a remélt jobb időkben se osztanak többé alacsony-rangu szerepet a háztartási teendőknek.

Egyébként is megfelelően redukálódtak a női igények. Hívságos paradékban ma csak azok tündökölnék, akik abból élnek, vagy akikről huszonöt lépéssről leri a hadseregszállítókkal való családi összeköttetés. Eltekintve attól, hogy most, elhunyt királyunk utáni gyászban, a mágns hölgyek példájára, társaságbeli asszonyaink legszívesebben talpig feketében mutatkoznak nyilvánosan — új toleltjeinken alig alkalmazunk díszeket, amire különben a mai híhetetlenül felszökött árak is kényszerítenek. Ha azonban szemünket el akarjuk kápráztatni a legcsodálatosabb szépségeken: arannyal, ezüsttel átszótt szinompás brokatokon, olyan selymeken, amelyeknek méterét kisebb vagyonnal lehet csak megfizetni, ékszeréken és csipkéken stb. hozzátartozó holmikon, csak végig kell mennünk legelőkelőbb utcáinkon, ahol a boltok kirakatai koro-

A királyi akarat terjedését az utódok alatt veszedly kezdte fenyegetni: két királyné kancellárja nem a veszprémi püspök. V. István neje, a kún származású Erzsébetnek már férje trónra lépte előtt mint ifjabb királynénak kancelláriája volt; amelynek élén 1262-től kezdve Fülöp váci püspök állott, akit IV. Béla halála után is megtartott mint királyné kancellárját. V. István azonban rövid uralkodás után 1272. augusztus 6-án befejezte életét. Erzsébet özvegy királynénak érdekében volt, hogy fiatal menyének, Izabella királynénak kancelláriáját olyan főpap vesse, aki az ő befolyásával nyerte el e méltóságot. Fülöp tehát 1273. június havában IV. (Kún) László neje kancelláriája élére került. Pál veszprémi püspököt a király fényesen kárpótolta e mellőzésért azáltal, hogy kancellárjává nevezte ki. Pál természetesen hatalmas állását nem kívánhatta egyháza jogának érvényesítése végett a kevésbé jelentős királynéi kancellársággal felcserélni s a királyi kancellária élén szerzett érdemeket élete végéig; bár rövid megszakítással 1273-ban néhány hónapon át Kán Miklós erdélyi nagyprépostnak sikerült a kancellárságot tőle elragadni.¹⁾

A veszprémi püspöki székből utóda, a Héder nemzetségből származó III. Péter (1275—1289.) mindjárt püspöksége elején lépéseket tesz a királynál, hogy a királyné kancellárságát egyháznak visszacserezze. IV. László király a püspök kérését annyira jogosnak találta, hogy 1276-ban kiadott oklevelében a királyné kancellárságát, amely némely püspök hanyagsága folytán — ugymond — bizonyos időn keresztül veszendőbe ment, az 500 márká fizetéssel együtt a veszprémi püspökségnek visszaadja, hogy azt a veszprémi egyház örök időkre minden akadály nélkül élvezze.²⁾

Mindazonáltal a király oklevelés biztosítása ellenére a váci püspök továbbra is ragaszkodott a királyné kancellárságához, úgy, hogy csak 1277-ben, Fülöp halála után juthatott tényleg Péter veszprémi

¹⁾ V. ö. Fejérpataky, i. m. 51. köv., 123. köv.

²⁾ Fejér, Cod. dipl., V. 2., 337. — Kollányi, i. m., 63. köv. — A veszprémi püspökök részéről e méltóságuk elhanyagolása csupán V. István idejében történt, amikor azonban Erzsébet királyné akaratával szemben minden igyekezet kárbavesztett volna.

názási öltözeteket, udvari estélyekre, bálókra alkalmas ruhacsodákat mutogatnak.

Talán ez okozza, hogy mi pestiek is valahogy más színben látjuk kedves fővárosunkat. Láz és izgalom, eljövendő fények és pompák idejét érezzük. Újjászületést, új felemelő nemzeti örömeiket, egyszerű felhívásokat várunk, meszeszerűvé öregedett hajdani idők ismétlődését.

Egyik estén, a mult napokban már láttuk fényesen kivilágítva a világ egyik legszebb királyi palotájának ablakosait, már megfűdött lelkünk valóra vált szerepséges reményegekben... Ideát Pest izzott, forrongott és bámulta a fénybe beruít várhegy, amely fölött tündöklő csillagok szikráztak és lenn a Duna méltóságosan hömpölygő hullámai, mint fényes, drága tükörleplei hazánk szívének, sokszorosan mutatták a kigyult sugarakat...

Karácsony estéjén tele a szívünk szeretettel, bizalommal. Karácsony estéjén lehuny szemekkel is égi fényeket látunk, csodálatosan főnségeket, izzókat és lángra hevítöket. Karácsony estéjén csillogó fényök öröme ül lelkünkön és a leggyönyörűbb emberi vagy fog el: segíteni azoknak, akik szenvednek, nélkülöznek.

Ma, harmadik karácsonyán ezrek pusztulásának, fiatal, virágzó életék erőszakos kimúlásának, remények, ambíciók, boldogságvágyak folytonos, szörnyű temetésének, — ma, Urunk születésének szent és boldogságos felvirradásán legyünk egyes, legyünk testvérek mindnyájan a szeretetben, egymás megértésében, emberi fájdalomak, emberi kínok és gyötörések szükséges megértésében. Tárjuk ki karjainkat az oltalmat keresőknek, legyünk utmutatói a tévelygőknek, felemelői az elesetteknek. Ami virág valaha nyílt a földön, keljen életre szíveinkben, hogy könnyebbé tehesük velük a sok gyászt, sok szenvedést, ami roskataggyá teszi embercérek vállát. Hogy a karácsonyi fény, a karácsonyi láng ki ne alhasson soha szíveinkből.

Törökli Koldos Hermin.

püspök a kancellária élére, noha a címet már előbb viselte. Péter nem sokáig örvendhetett nyugodtan a visszaszerzett méltóságnak: a váciak, akik V. István uralkodása óta jogot akartak formálni a királyné kancellárságára, kihasználta a IV. László korában felburjánzott kancelláriai zavarokat és a veszprémi püspöktől el-eragadták azt, bármennyire tiltakozott a jogfosztás ellen. Már a következő (1278.) évben a királyné kancelláriáját László váci nagyprépost vezeti, akitől 1280-ban Tamás váci püspök vette át. Hogy a veszprémi püspök nem mondott le ezen erőszakoskodás közben jogigényéről, bizonyosságunk az 1280. évben kelt oklevele, amelyben magát, noha tényleg más bitorolta a kancellárságot, a királyné kancellárjának nevezi.¹⁾ Amikor 1284-ben Tamás püspök királyi kancellárrá lett, a megüresedett királynéi kancellárságban ujra László váci nagyprépost jelenik meg. Másodszori próbálkozása azonban hamar kudarcot vallott, mert Péter veszprémi püspöknek még ugyanazon évben sikerült elvesztett jogát érvényesítenie. László nagyprépost harmadszor is kísérletezett, amint az általa jegyzett 1288. évi oklevél tanuskodik. A királyné kancellárságáért folytatott versengés tehát Péternek egész püspökségén át tartott.²⁾ Utóda, a Rád nemzetségből származó II. Benedek (1289—1311.) mindjárt a királyné kancellárjává is lett.³⁾ IV. László király halála után az utolsó Árpád-házi király, III. Endre alatt mindvégig megtartja méltóságát. Fennna, majd Ágnes királyné kancellárja a veszprémi püspök marad, sőt a király elhunytá után is használja a kancelláriai címet.⁴⁾ Futó felhőként mutatkozott András egri püspök jogtalan igényemlése, aki Fennna királyné idejében, 1291-ben pár hónapig magához ragadta a kancellárságot, amelyből csakhamar távoznia kellett Benedek veszprémi püspök erélyes fellépése következtében. Ekkor érte el az Árpádok alatt tetőpontját a veszprémi egyház joga, mivel a királyné kancelláriájának élén a veszprémi püspök állott, tényleges vezetője, az alkancellár pedig a veszprémi nagyprépost volt.⁵⁾

A veszprémi püspökök az Anjou-királyok alatt a királyné kancellárságának méltóságát korlátlanul viselték. Akár a királyok, akár a királynék által kibocsátott okleveleket vizsgáljuk, a veszprémi püspök neve mellett a királynéi kancelláriai minőséget állandóan megtaláljuk.⁶⁾ Maguk a püspökök okleveleikben annak kitételét nem mulasztják el; a veszprémi káptalan pedig folyton megemlékezik főpapjának e közjogi méltóságáról.⁷⁾

Károly Róbert uralkodása alatt, 1230. február 14-én Győrött történt, hogy András erdélyi és Miklós győri püspökök IV. Béla királynak 1269. évi oklevelét átírják, amiáltal a veszprémi püspök királynéi kancellárságának okleveles eredetét felfrissítik.⁸⁾ Nagy Lajos király maga különös nyomatékkal emeli ki a veszprémi püspök ezen magas közjogi állását abban a leyelben, amelyet VI. Kelemen pápához intézett, miután a pápa 1345. március 2-án tudta nélkül De Carceribus Galhard csanádi püspököt Veszprémbe helyezte át. A király arra kéri a pápát, hogy Galhardot olasz püspökségre vigye át. A kérelem indító okai között volt, hogy Galhard nem tud magyarul; már pedig a veszprémi püspök, aki a királyné kancellárja és legfőbb tanácsadója, a magyar nyelv ismerete nélkül tisztét nem tudja betölteni.⁹⁾

¹⁾ Fejér, Cod. dipl., IX. 7., 701.

²⁾ Fejérpataky, i. m., 52. köv., 139. köv.

³⁾ Hazai okmánytár, VIII., 268.

⁴⁾ A veszprémi káptalan által 1302-ben kiadott oklevél bizonyosságunk. — Fejér, Cod. dipl., VIII. 6., 1.

⁵⁾ V. ö. Fejérpataky, i. m., 53., 146. köv.

⁶⁾ Anjou-kori okmánytár, I., 256., 277., 428.; II., 628.; III., 349.; V., 317.

⁷⁾ Anjou-kori okmánytár, I., 503., 583.; III., 173.; IV., 348.; VI., 573.

⁸⁾ V. ö. Kollányi, i. m., 72. köv.

⁹⁾ Theiner, Monum. Hung., I., 711. köv. — VI. Kelemen engedett a király kérésének és rövid vonakodás után Galhardot 1346. július 19-én Olaszországba, a brindisi érsekségre nevezte ki. — Monum. episcopatus Vesp. Romana, II., 117. köv.

A veszprémi püspök e kiváltságát nem is vonja senki sem kétségbe ezental: átment a köztudatba, hogy a királyné udvarában a kancelláriai méltóság egyedül a veszprémi püspököt, mint a királyné székhelyének főpapját illeti. Hogy a püspökség betöltése körül a XV. század elején tamadt zavarokból¹⁾ semmiféle káros következmény ne háramolhassék a kancellárság jogára, Rozgonyi V. Péter püspök 1425. március 1-én megerősített Zsigmond királlyal IV. László 1276. évi oklevelét,²⁾ ami által újabb patinát kapott a veszprémi püspökök régi főméltósága.

Amikor a mohácsi vész után a Habsburgok kerültek a magyar trónra, I. Ferdinánd király uralkodása óta a királyné magyar udvartartása nemcsak tényleg, hanem közjogi vonatkozásban is megszünt, mivel annak méltóságait nem töltötték be. Noha a királyné kancelláriája intézményesen működését nem folytatta, a veszprémi püspökök királynéi kancellári méltósága a mai napig fennmaradt, amelyet a török hódoltság viharai sem homályosíthattak el, bár közel egy századig a veszprémi püspökség inkább cím, mint főpapi javadalom volt. Amig azonban az egyházmegyének megpróbáltatásokkal teljes sivár helyzetét kiaknálták püspöke királyné-koronázási jogának megnyirbálására, királynéi kancellári méltósága sértetlen maradt a megváltozott viszonyok között is. Ahhoz nem mertek, nem is akartak nyulni.

Gróf Volkra János veszprémi püspök (1710—1720.) hiteles oklevelek perdöntő súlyával indította meg akcióját egyháznak királyné-koronázási ősrégi joga visszaszerzéséért és III. Károly királyhoz 1714. július 26-án intézett felterjesztésében mindjárt hivatkozott arra, hogy a királyné koronázásának tiszte kancellárját, a veszprémi püspököt illeti meg. Ugyanily erélyes hang szólalt meg Bajzath József püspök (1777—1802.) 1790. június 6-án kelt folyamodványában, amelyet II. Lipót királyhoz nyújtott be, hogy a Volkra által kezdeményezett küzdelmet diadalra juttassa. De sem Keresztély Ágost hercegprimás, sem gróf Batthyány József bibornok-primás, a hazai törvények ritka ismerője, Bajzathal szemben nem vonták kétségbe a veszprémi püspök királynéi kancellárságát, akkor, amikor a legélesebben harcolnak azért, hogy a magyar királyné koronázásának joga vissza ne szálljon a veszprémi püspökre, aki mellett évszázadok története tör lándzsát.³⁾

Amikor majd szombaton szépséges és jóságos ifjú királynénkat kancellárja, báró Hornig Károly bibornok, megyéspüspökünk megkoronázza, alattvalói hűségünk és szeretetünk virágillatos hozsánnája köszönti felséges asszonyunkat a magyar királyné kancellári méltóságáról. A veszprémi egyház legmélylegesebb hódolatát Zita királynénak viszi kancellárja.

¹⁾ V. ö. Fraknói, A magyar kir. kegyuri jog története, (Budapest, 1895.), 118. köv. — Monum. episcopatus Vesp. Romana, III., Proleg., IX., LXIX.

²⁾ Fejér, Cod. dipl., X. 6., 673.

³⁾ V. ö. Kollányi, i. m., 111. köv.

Városi közgyűlés. A város képviselőtestülete mult csütörtökön közgyűlést tartott. Dr. Komjáthy László polgármester bejelentette a város nevében Hazai Samu honvédelmi miniszterhez küldött üdvözléseket s az erre érkezett válaszokat. Öszinte, meleg érzéssel emlékezett meg Oblat Rudolf városi képviselő haláláról s önzetlenségét s a jöteknység terén szerzett érdemeit tüntette ki méltó elismeréssel. Bejelentette továbbá, hogy özvegye 200 koronát adományozott kath. szegényeknek. Veszprémi kanonokok hadiárvaik s özvegyek javára 400, a szegényháznak 700 s „szegények faja és cipője alapja”-ra 400 koronát adományoztak. Róna Armin mérsáros 500 db. utalványt küldött a városához, hogy szegények nevére állíttassa ki. Minden utalványra 1/4 kg. szalonnát juttat karácsonyi ajándékkul. A polgármester az utalványokat a helyi szegényeknek s hadba vonultak szegény családjai között osztotta szét. A közgyűlés az adományokat hálás örömmel vette tudomásul s megbizta a polgár-

mestert, hogy az adakozóknál a város köszönetét tolmácsolja. A közgyűlés azután letárgyalta a bő tárgysorozatot. Elfogadta a jövő évre előirányzott költségvetést. — Megszavazott 85 ezer kor. hadikölcsönt. — Az új ipariskolát ingyen átengedi felsőkerek. iskolának s az építési törlesztés fizetését is vállalja. Az ipariskola helyiségéről más képen gondoskodik. — A honvédek részére béreért gyakorlóteret engedélyezett s a tűzvérségi barakkok bérszelődését megújította. — A városi közig. tisztviselők családi pótlékát minden gyermek után kiutalja. — A városi fizető orvos lovai számára természetben szolgáltatja ki a megszabott zabmennyiséget. A zabot azonban rekvirálták s így a még fennmaradt részlet árát a város a maximális áron készpénzben fizeti ki. — A tárgysorozat többi pontját is a bizottságok s a tanács javaslata szerint szavazták meg.

Karácsony liturgiája.

Írta: dr. Luttor Ferenc.

A katolikus egyház legbájosabb ünnepét, a karácsonyt különleges liturgiával, három misével ünnepli. Az első az éjféli mise, mely a misekönyv szerint a sz. jászol római kápolnájában tartott, a második a pásztorok miséje, mely sz. Anasztázia vértanu egyházához fűződik, a harmadikat a boldogságos Szűz római nagy bazilikájában ünnepli a hivatalos egyház. A három miséről már Nagy sz. Gergely (VII. sz. elején) említett tesz, s az ő Sacramentariumában a három statio is meg van nevezve.

A szent éjszakának felséges miszteriuma jut kifejezésre az éjféli misék romantikájában. Az evangélium leírása szerint az éjszakának csendjében szállott a földre a világ Megváltója. A féli éjszakának titokzatos, tiszta almadozása, a föld hasogatott rögét, száraz gallyait befedő fehér hó csillogása, csillagok rezgő fénye alkotják a mi karácsonyi képzetünket. Már napokkal előbb gyermekes rajongással várjuk, fehér lesz-e a karácsony? Csodálatos, hogy a római Mária templom: a s. Maria Maggiore keletkezését is, honnan az éjféli mise kezdetét vette, hősies csodájával hozza kapcsolatba a jámbor legenda.

Az első három században az egyház az Úr születését nem december 25-én ünnepelte, hanem január 6-án, Háromkirályok ünnepén, amikor a napkeleti bölcsék imáadásában Krisztus isteni származása a világ előtt feltárul. A keleti egyházban ez az ünnep mai napig is megtartotta elsőbbségét, s a betlehemi barlangtemplomban is ezen a napon ünnepeltek vigiliával Jézus születését. (Misét azonban nem mondtak ott, hanem a püspök és nép körmenetben visszatért Jeruzsálembe, s ott az Anastasis (feltámadás) templomában volt az ünnepies istentisztelet.)

Rómában magában sem ismerték az éjféli misét az V. század előtt, s a karácsonyi fényes liturgia a vatikáni sz. Péter bazilikában folytatódott le.

A karácsonyi ünneplés színhelye csupán III. Sixtus pápa idején (432—440. Kr. u.) helyeződött át a S. Maria Maggiore bazilikába, melyet ez a pápa az ephesusi zsinat emlékére fényesen átépíttetett. Tudjuk, hogy az ephesusi zsinat (431-ben) a tévtanok ellenében megvédte a boldogságos Szűz istenanyai méltóságát. A boldogságos Szűz az egyetlen egyház tana szerint a betlehemi éjszakán nemcsak embert szült a világra, hanem Istent is, az istenem Jézust, a világ Megváltóját.

A betlehemi éjszaka teljes fenségére tehát ekkor táruult fel a kereszténység előtt, s a buzgó pápa e felett érzett örömeinek és elragadtatásának akként adott kifejezést, hogy a bazilikához kápolnát építtet, mely híven utánozza a betlehemi sz. barlangot.

A dogmának ez a monumentális megemlékezése hozta magával természetesen a liturgikus ünneplést, a csodálatos szent éjszakának emléke pedig azt a kegyeletes szokást, hogy a karácsonyi vigília befejeztével sőt a sz. jászolkápolna oltárán mondotta a pápa az első misét Róma pápáinak és hívő népének részvételével.

Meg kell jegyeznem, hogy a kápolna alapítványát képező részek csaknem teljes eredetiágukban ma is láthatók, nem ugyan régebbi helyükön, hanem a szentségkápolna alapítványában, hova V. Sixtus pápa restauráló munkája alkalmával kerülték.

A második misét a misekönyv szerint sz. Anasztázia vértanu szentélyében ünnepelte a pápa és a római nép. Ez a sz. Anasztázia egyháza a Palatinus lábánál épült, s a Rómában székelő bizánci

császári helytartó udvari kápolnáját képezte. Eredetében valószínűleg a jeruzsálemi Anastasis (feltámadás) templom utánzására vezethető vissza, ahogy a jeruzsálemi sz. kereszt templomnak is megvolt Rómában a mása. Anasztázia vértanunak, a bizánciak kedves szentjének hamvai csak később, a VI. sz. folyamán hozták át ide, a bizánciak hivatalos szentélyébe. Sajátságos véletlen a szent nevének találkozása a feltámadás görög jelentésével, s a szent eltemetése az egyházban, mely a győzdelmes Herkules szentélyének helyére épült a feltámadásban győzdelmes Krisztus dicsőségére.

Karácsony ünnepének második miséje emlékezés a jeruzsálemi egyház liturgiájára, mely, mint fentebb mondtam, Urunk születésének emlékeztet az Anastasis templomban ünnepelte, s egyúttal megtisztelő elismerés a pápa részéről a bizánci udvar iránt, mely Rómát a góthok uralmától megszabadította, s a VI. század derekától számítva a bizánci művészet fenséges emlékeivel a régi dicsőséges időköt varázsolta vissza.

Nagy sz. Gergely Sacramentariumában a második mise sz. Anasztázia emlékének van szentelve (a mise szigorúan alkalmazkodott a statio jelentéséhez), ma azonban az ünnep jelentőségét emeli ki, de megmaradt benne a vértanuról való megemlékezés.

A „pásztorok miséje” névre is a mostani liturgia ad magyarázatot, mert az evangélium a pásztorok imáadásáról szól.

A harmadik mise volt az egyház hivatalos miséje. Az egy egyház, egy keresztiség, egy oltár elve szerint ezt is a pápa mondotta (a többi papság segédkezett csupán), innen magyarázható az, hogy ugyanaz a pap mondhat ma is három misét karácsony ünnepén. Az ünnepies liturgiát ismét a s. Maria Maggiore templomban ünnepele, mely az ephesusi zsinattal való történelmi és dogmatikai kapcsolata révén erre legmegfelelőbb is volt. Ennek a misének első evangéliumát sz. János evangéliumának gyönyörű ivelléssel szárnyaló bekezdése képezi, mely Krisztus öröktől fogva való isteni eredetét állítja elénk. Ugyancsak ezen mise utolsó evangéliuma újabb emlékeztet tartalmaz arra a tényre, hogy az Úr születését kezdetben Háromkirályok napján ünnepelte az Egyház. Ezen evangéliumot ugyanis, mely a három keleti bölcs hódolatát írja le, az Epiphania-miséből veszi a misézó pap.

Ezekben jellemeztem röviden a karácsonyi szent ünnep mélyeségei jelentőségű liturgiáját. Az egyház kegyeletes konzervatívizmussal ragaszkodik a történelmi világításban oly természetesen kialakult hagyományaihoz.

Szeretjük és megbecsüljük ezt különösen a karácsonyban, melynek végtelen fenségű titka oly boldog emberséggel szól hozzánk.

A tuberculosis elleni küzdelem a háború után.

Írta: dr. Csolnoky Ferenc.

Ez ellen a pusztításában egy véres hadjáratral versenyző betegség ellen a küzdelmet ezelőtt két évtizeddel indította meg nálunk a társadalom, megalapítva a József királyi Szanatóriumegyesületet. Ez az egyesület azóta — küzdve a minden újítás nyomában járó előítélettel és a kezdet nehézségeivel — fényesen beigazolta létjogosultságát és a tuberculosis elleni küzdelemben nélkülözhetetlen voltát. Ezideig három szanatóriumot hozott létre s ezekben sok ezer tuberculosisban szenvedő beteget gyógyított meg, visszaadva munkaképesen családjuknak s a társadalomnak. Ezek a gyógyult betegek valóságos apostolai lettek a szanatóriumoknak, hirdették előszóval s bizonyították minden beszédnél fényesebben, meggyőzőbben magukkal a szanatóriumok áldásos működését. A társadalom ország-szerre érdeklődni kezdett, s akiknél alkalmuk volt megismerni a fényes eredményeket, szívesen hoztak némi áldozatot a szanatóriumegyesület javára.

Igaz, sokan voltak és vannak még most is, akik valamely nagy és nemes célt fillérekkel elősegíteni ugyan nem szoktak, — de annál készségesebben gáncsolódnak, s bőségesebben osztogatták kéretlen tanácsaikat.

Ily gáncsolódkók sokszor hangoztatták, hogy a szanatóriumok a tüdővész elleni küzdelemben nem sokat érnek; majd azt vetették fel, hogy ha

valamit érnének is, oly elterjedt baj ellen ily csekély számú szanatóriummal mit sem lehet elérni, s végül még azt is felhozták, hogy a József Szanatóriumegylet által létesített szanatóriumok nagyon parádésak, nagyon sokba kerül a felállításuk, azért a társadalom nem tud akkora összeget áldozni, hogy számottevő szanatóriumot állíthasson fel belátható időn belül.

Ezeket a kifogásokat maguk a rövid idő alatt létesített szanatóriumok cáfolták meg legfényesebben, mikor tömegesen kerültek ki falaik közül a legremekebb gyógyulási esetek. De a tüdővész elleni küzdelemben még a gyógyulásnál is nagyobb szerepe volt éppen nálunk a szanatóriumegyesületnek azért, mert ez az egylet volt a tuberculosis elleni küzdelem megindítója akkor, mikor még sem az állam, sem a társadalom ezen baj terjedésének megállítására ugyszólván mit sem tett. A szanatóriumegylet igen elterjedt lapjában kiváló szakemberek világosították fel a közönséget a tuberculosisra nézve s felhívták a figyelmet a célszerű védekezésre.

Akik a szanatóriumokat elleneztek, azt is állították, hogy a szanatóriumok helyett tüdőbetegrendelő intézeteket kell felállítani, s úgy állították szembe a két intézményt, mintha azok egymást kizárnák. A szanatóriumegylet pedig nemcsak nem ellenezte, de mint kiegészítő részét a szanatóriumoknak, felkarolta s több helyen állított fel maga is tüdőbetegrendelő intézetet.

Arra az ellenvetésre, hogy a szanatóriumok parádésak, csak annyit kell megjegyeznünk, hogy az nem parádé, ha a betegnek minden kényelem s minden, ami az egészség helyreállítására szükséges, meg van adva. S vajlon hiba-e az, ha az intelligens társadalom, amely a maga filléréiből hozza létre ezeket az intézeteket, gondoskodik róla, hogy ezekben, ha szükséges, a középosztály beteg tagjai is megtalálják azt a kényelmet, amihez otthon szokva vannak?

A mi társadalmunk, különösen a középosztály viseli ugyanis legnagyobb részt a közjótékonyosság terheit. Ez vette ki a maga részét a tuberculosis elleni küzdelemből is dicséretesen. De képes lesz-e a mi társadalmunk a háború után is az e tekintetben reá váró feladatnak egymagában megfelelni?

Azt már látjuk, hogy a harcerekől hazatérő katonák között igen sok tuberculotikus van, akik bajukat a háborúban szereztek. Tehát a háború után tetemesen szaporodik azok száma, akikről mint tüdővésztes betegek gondoskodni kell.

A mi sok oldalról igénybe vett társadalmunk ily foku újabb önmegadózatás terhet nem bírja el, azért úgy a katonaságnak, az államnak és a helyesebb alakokon újra szervezendő munkásbiztosító pénztáraknak is a tuberculosis elleni küzdelemből ki kell venni a részüket.

A világháború próbára tesz mindent, ami emberi, s azért a legnagyobb megpróbáltatásnak volt alávetve emiatt a tuberculosis elleni védekezés és a szanatóriumok ügye is. Meg kell figyelniünk, hogyan állottak ki ezen intézmények a nagy megpróbáltatást? S már is azt mondhatjuk: fényesen. A társadalom által létrehozott, de eleinte sokak által leicsinyelt szanatóriumokat a hadvezetőség nemcsak teljesen igénybe vette a tüdőbeteg katonák részére, de egyenesen elismerte azok nélkülözhetlenségét is.

A társadalmi mozgalom a szanatóriumok érdekében azt eredményezte, hogy a háború után sem a hadvezetőség, sem a polgári hatóságok nem térhetnek ki előle, hogy a társadalom példáján indulva, tüdőbetegek részére szanatóriumokat emeljenek. Így tehát úgy remélem, e tekintetben a társadalom újabb önmegadózatására nem lesz szükség. De annál kitartóbb küzdelemre a tüdőbetegek érdekében.

Azért a József Szanatóriumegyesületnek sem szabad megkezdeni nemes munkáját abbahagyni,

hanem buzgón kell tovább haladni a megkezdett s helyesnek bizonyult uton; gyűjtögetni kell az eddigi módon, hogy újabb szanatóriumok emeltesenek társadalmi uton is, de munkálkodni, felvilágosítani kell az irányban is, hogy épüljenek állami szanatóriumok is, létesüljenek tüdőbeteg gondozó intézetek, láttassék el minden kórház tüdőbeteg osztályaival.

A Szanatóriumegyesület tagjai voltak, akik társadalmi uton megindították a küzdelmet a tuberculosis ellen, ebben az ügyben eddig elért s most már mindenki által elismert fényes siker kétségtelenül az ő buzgalmuk eredménye. Reméljük, hogy a tuberculosis leküzdésére irányuló s a jövőben megvalósításra váró feladatok kivívásában szintén ők lesznek a mi előharcosaink.

A mérnök.

A jelenlegi viszonyok között a mérnöknek nem az emberi kényelmet szolgáló békés tevékenységről szólhatok, hanem arról a munkásságáról, melyet a lángba borult kultúrvilág ijeszítő rombolása alatt fokozottabb erővel és lázas tevékenységgel végez.

Ha nézem törekvését, hogy igyekszik az élelmiszerek nagyobb fogyasztására laboratórium-ban végzett folytonos kísérletekkel új és új forrásokat nyitni, mintegy némi megnyugtató fog el, hogy a produktív reális tudományok művelői nem minden nyom nélkül végzik terhes feladataikat.

És ha nem is teljesül az egyik művegyetem megnyitása alkalmával elhangzott azon jóslat egész valójában, — hogy bekövetkezik az az idő, amikor mesterséges élelmiszerekkel fogunk táplálkozni, — mégis a háború alatt ez téren a vegyészeti ipar mérnökei nagymértékű haladást tettek.

A nélkülözések enyhítésére irányuló törekvése mellett azért fájó szívvel látjuk a mérnök azon fáradozását, hogy évszázadokon át teremtett kulturának pusztításában is részt vesz.

A hadiszerek gyártásával foglalkozó óriási telepek laboratóriumában és kísérleti telepein folyó munkát az a lázas munkák, melyeknek egyedüli célja minél nagyobb leleményességgel titokban, olyan romboló szerkezeteket készíteni, melyek hivatva vannak az ellenség soraiban mérhetetlen károkat okozni.

Legnagyobb érdeklődést keltett a modern hadi gyártmányok között a buvárhajó. Ennek leírása, amennyire azt közölni lehetett, egyes könyvekben, füzetekben megjelent és arról a laikus közönség fényképekben és egyes újságcikkekben is némi tájékozást szerezhetett. S azért most csak egyes, a háború alatt azon tett újításokról tesztek nagyjában említést, melyek már a szaklapokban is megjelentek.

A buvár hajókat, mielőtt a forgalomnak átadják, több órán át 50—70 méterre a tengervíz színe alá süllyeszti s ezzel a hajótestet nagy nyomásnak teszik ki. A nagy körültekintéssel végzett próbánál nemcsak azt vizsgálják, hogy a hajótest e nagy nyomást kibírja-e, hanem arra is figyelemmel vannak, hogy a hajó összes külső nyílásai tökéletesen zárjanak és a hajó süllyesztésére használt vizet ilyen nagy mélységben is annak belsejében levő erős nyomó szivattyúkkal kiszoríthatassák és ezzel a tehermentesített hajótestet ismét a víz felszínére hozhassák.

E veszélyes kísérletnél nagy szolgálatot tesz a régebbi primitív kötélekkel végzett süllyesztés helyett erre a célra használt dock és az a telefonberendezés, mellyel a buvárhajóban és a felszínen lévő katonák a próbánál tapasztaltakat egymással közölhetik.

De felszerelték a buvárhajókat a felszíni járatoknál rendszeren használt dróinélküli telegraf-készülékek közül egy olyan berendezéssel is, mellyel a hajó víz alatt járva kedvező feltevések mellett 18 km. távolságban is észlelhető jeleket adhat.

Ez a készülék fogja fel a közelben járó hajók propeller csavarjai által okozott zajt és teszi figyelmeztető a közeledő veszélyre a buvárhajót.

A hajónak, mondhatni e hallási szervénél sokkal nagyobb fejlődést mutat a periskop, melyet képtelenesen kifejezve, a hajó szemének is nevezhetünk.

Ez sokáig egyszerű távcsőből állt, melyet minden irányban forgatva, arra használták, hogy a víz alatt lévő hajókból átkutatásuk a látóhatárt ilyen egyszerű felszerelés mellett azonban a buvárhajót,

különösen ha annak vezetője egy pontra irányozta figyelmét, könnyen az a veszedelem fenyegette, hogy ellenkező irányból jövő ellenséges hajó észrevétel nélkül megközelíthette.

Ezért az egyszerű rendszer lapos távcső-lencse helyett most genialis ötlettel gyűrű-alaku lencsét alkalmaznak. Ez azután a hajó környékéről való ságos körképet juttat a buvárhajó belsejébe.

Ez ugyan meglepetésként megövi a buvárhajót, de éles képet nem szolgáltat. Gondoskodtak tehát arról, hogy a csekély nagytávú körkép belső részébe az ellenséges hajó fele irányított periszkoppal a közeledő hajónak erős távcsővel felvett éles képe jusson.

Ezt elerik azzal, hogy az imént említett távcsövet teleszkopszerűen 6 méter magasságra a víz színe fölé tolják. Ezzel az elmesen szerkesztett távcsővel már 9 km. távolságban levő hajót, jól lehet felismerni.

Ezek volnának azon újítások, melyekről nagyjában akartam szólni, most még csak azt óhajtom fölemlíteni, hogy a 10.000 méter távolságra 45 csomó sebességgel kilőtt torpedó mellett a buvárhajókat újabban süllyeztethető ágyúkkal látták el, mellyel már is hatásosan védekeznek a felfegyverzett kereskedelmi hajók ellen.

E röviden felsorolt újításokat messze felülmulja majd a buvárhajók menetességének fokozására irányuló szerkezet, melyen most kísérleteznek.

Molterer János.

A királyné koronázása.

A karácsonyi örvendés napjában ünnepre készül az egész ország. Ünnepélyes hangulatunk a nemzeti érzés emelkedettségével magasztosulva párosul, mert kétségtelen az, hogy azok a szertartások, melyek Buda ősi falai között a Nagyboldogasszony templomában ismétlődni fognak, nem pusztá ürességek, látványosságok, hanem a magyar közjog sarkalatos cselekményeit rejtik magukban. A magyar koronázás a király esküjével és a hitvel kiadásával olyan tények, melyek ezeréves nemzeti létünknek, alkotmányos önállóságunknak, jogi fejlődésünknek a legfontosabb biztosítékai.

A „Pragmatica Sanctio” elfogadása jogot adott ugyan a Habsburg-háznak az ország királyságához, de e jogot a mindenkori örökös csak a törvényben előírt időn belül megejtett esküvel, a koronázás után gyakorolhatja.

A nemzetünk életében ennyire jelentős ténykedés végrehajtásának joga már kezdetől fogva az ország nádora és az esztergomi érsek között oszlott meg. Az érsek az egyházi felkenés után a nádorral együtt az új király fejére helyezik a szent koronát; mint minden jognak és kiváltságnak „gyökerét és birtokosát.” Így állapították meg a százados országgyűlési rendelkezések is, melyek manapság szintén érvényben vannak azon kivétellel, hogy az 1867-ben felfüggesztett nádori hivatal betöltője helyett a koronázás megtartására a nádor helyettesét az országgyűlés választja meg.

Másként állunk a királyné koronázásával és a koronázási joggal; e körül a mult századok folyamán sok vita keletkezett az esztergomi érsek és a veszprémi püspökök között, melyekbe a királyok és az országgyűlések kívül a pápai szentszéknek is alkalom nyílt a beavatkozásra. Nem a férfi királyt helyettesítő Mária, vagy Mária Terézia koronázását értjük, hanem a törvényes királyok hitveseit. A magyar nemzet királynak személyében megbecsülte és felmagasztalta ennek nejét is. Jól tudta ugyanis, hogy a királyi férj szeretett nejét az ország kormányzásában folyó beszélgetéseikben megkérdezi, tanácsát meghallgatja, tehát mintegy a kormányzás részesévé teszi. A királyné megkoronázása mindazáltal inkább tiszteleti jelenséggé anélkül, hogy nekik a rendelkezési jogot bármi téren is megadná.

A királyné megkoronázását a katechumenok olajával való homlokkenésük, a törvényekre leírt esküjük és a szent koronával történő felavatás szertartásai foglalták össze. 1526-ig kevés kivétellel a szent koronát helyezték a királyné fejére; csak elvétve találkozunk azzal, hogy a királynéknak külön, a veszprémi püspök által őrzött diadémájuk lett volna, melyet 1217-ben II. Endre a szentföldi újjában elzalogosított.

A habsburgi időkben, nevezetesen 1526-tól, elmaradt a királyné esküje, majd I. Miksa neje, Mária, a királyné koronázásától kezdve a szent koronát csak a királyné jobb vállára helyezi az esztergomi érsek, fejükre ellenben a Habsburg-család házi koronáját teszi a veszprémi püspök. Hogy mily jogon és alkotmányos felelősség alapján került

az ausztriai házi korona a magyar királyné felavatásához, erre a kérdésre forrásaink a felelettel adósok maradnak.

Az előzőekben is érintettük, hogy a királyné koronázását a veszprémi püspökök a saját jogkörükbe tartozónak állították, mert ők egyuttal a királyné kancellárjai is voltak. Az általános gyakorlatban és az előírások szertartások összességének végzésében az esztergomi érsek következőlegesen akadályokat gördítettek eléjük.

A legrégebb időre vonatkozólag a joggyakorlást tekintve irások adataink nincsenek; 1174. az az év, melyből az első okleveles értesítést nyerjük arról, hogy a veszprémi püspökök előjoga a királynékoronázás. Baernekopf e kérdés legalaposabb kutatója is elismeri e jogukat, ám a felkenést és az eskü elfogadását az esztergomi érseknek tartja fenn. A kérdés körül Róbert veszprémi püspök és János esztergomi érsek között kiüti egyenlenség 1216-ban III. Honorius elé került, aki 1221-ben megerősítette a két főpap által kötött egyezséget. Eszerint a királyné jogos koronázója a veszprémi püspök; a felkenést és az eskü kivételét az esztergomi érsek jogkörének ismeri el akkor, ha a király és a királyné egyszerre kenetik fel. Más esetben és ha az esztergomi érsek valamely különös okból nem végezheti, az összes szertartások a veszprémi püspökhöz tartoznak, miként V. István, IV. Laszló és III. Endre nejeinél eszközölte is. Bár a vázolt megoldást IV. Béla s utódai okleveleikben szintén megerősítették, a két főpap jogi szereplése továbbra is a viszály tárgyát képezte.

Az esztergomi érsek követelődése ezután is megmaradt; Zsigmond újra a veszprémi püspöknek ad igazat, mikor őt ősi jogába visszahelyezi. Erzsébet és Albert uralkodása alatt kiujult a még hegedésnek nem indult seb. Palóczy esztergomi érsek és Rozgonyi veszprémi püspök voltak az ellenfelek. Mindkettő okmányokkal bizonyította jogát, de az okiratok Rozgonyi javára döntötték el az ügyet. I. Mátyás nejét Beatrixot 1476-ban Ranzano luceriai püspök értesítése szerint a veszprémi püspök kente fel és koronázta meg. II. Ulászló 1502-iki oklevelében elismeri és biztosítja a veszprémi püspök jogait, ámbar kivételesen a királynét ekkor az esztergomi érsek avatta fel.

A Habsburg család trónraléptével és a töröknek hazánkba való befészkelésével zavaros helyzet állott elő. A királyné koronázási joga lényegében mégis érintetlenül állott fenn, mert I. Miksa nejét 1563-ban a veszprémi püspök koronázta meg a felül említették s itt első alkalommal szereplő házi koronával.

A török előnyomuló terjeszkedésének Veszprém és az egyházmegye legnagyobb része áldozatul esett. A püspökök székhelyüktől és megyéjüktől távol, különösen Pozsonyban és Nagyszombatban éltek. Innen magyarázható, hogy a veszprémi püspök csak 1622-ben koronázott, miután Eleonórá, II. Ferdinánd feleségét díszítette fel.

A joggyakorlásban tehát hézagot tapasztalunk, a jog épségbentartásáról azonban neves személyiségek iratai gondoskodnak, amely körülmény a jogelévülés barátait halgatásra kényszeríti. Révai Péter koronár, protestáns ember, a szent koronáról és a koronázásról 1613-ban kiadott művében a veszprémi püspököt nevezi meg, mint aki hajdan a szent koronával, most a házi koronával a királynét megkoronázta. Maga Pázmány Péter, esztergomi érsek az 1629-iki zsinaton a felkenést és a szent koronával történő érintést az esztergomi érsek, a házi koronával való koronázást a veszprémi püspök jogának mondja.

1714-ben Volkra Ottó, veszprémi püspök a szertartások összességét magának akarta megszerezni; szándékolt célját azonban nem érthette el, ő is csupán a házi koronát tette fel III. Károly nejeinek, Erzsébet Krisztinának a fejére.

Az 1790-ik évvel megindult a nemzeti feléledés, I. Ferenc királyunknak négy házassága elég lehetőséget szolgáltatott a kérdés új tanulmányozásához. Barits Albert, Schmeizel Márton, Becker Agost, Rosenmann István mindnyájan meggyeznek Pray eredményeivel a koronázó jogot tekintve a veszprémi püspök személyében, legfeljebb a részletekben vitának egyes jogügyi kérdéseket, melyek a királyné személyes jogviszonyaira vonatkoznak. Baernekopf, ellenfele Csapody, Cherner Miklós, Schwaandner, Inhofer, az utabban közül Hegedüs. Hajnik Imre, Pauer János, Cziráky Antal, Recsi Ernő, Konek Sándor, Kiss István, vagy maga Kollányi is abban állapodnak meg, amit az 1792-iki és az 1808-iki legfelsőbb elhatározás körvonalazott, jóllehet ez a határozat csak

I. Ferenc nejeinek koronázására vonatkozott, mit az uralkodó ki is jelentett. A két főpap jogainak rendezése elé nem óhajt vágni, ő csupán csak az adott esetekben döntött amellett, hogy a felkenést és a szent koronával való érintést az esztergomi primás, a házi korona feltevést a veszprémi püspök végezze. Az 1867-ik évi koronázás menete semmiben sem különbözött ezen királyi rendelet határozatától.

A vitás jog kérdése ma sincsen végleg rendezve. Egy mégis megállapítható, hogy t. i. a veszprémi püspök koronázó joga mint ilyen kétséget nem szenved. Az országgyűlések, királyaink, a római szentszék, az általános gyakorlat, a tudományos gyakorlat mellette szólnak. Mivel pedig a koronázásnál a felkenés, meg a szent koronának a jobb vállához érintése is a tulajdonképpeni kiegészítő része a királykoronázásnak, következésképp a nezet-elérésre e teren rendezésre vár, s a mindenkori veszprémi püspököktől függ, hogy akar az uralkodó és az országgyűlés bevonásával, akár a szentszékkel karöltve ezen inkább egyházi jellegű ténykedést az esztergomi primásokkal végérvényesen elvégzik; ezáltal maguknak az „extraordinarius” jogból „ordinarius” jogot szerezenek, mert az előbbi az 1216. évi egyezmény különben is megadja nekik, az utóbbi azonban csak feltételesen.

Dr. Barna Leander.

Tisztító háború.

Irtá: Szederényi László.

A világháború kitörésekor — mint vilám az éjben — cikázott át a világot szemlélő, sötét gondokkal bajdó lelkeken a gondolat, hogy a háború nagy tisztogatás lesz a világ színterén. A tisztító háború hívei nyári zivatart képzeltek, mely végig seper a tikkadt, száraz lapályon, porfellegeket kavarr, fákat, bokrokat cibál, majd heves dörgés, sűrű, jótékony eső közepette elcsendesül. Ki sejtette volna még akkor a haragos bírást, a rémséges ciklont, a tengerek gonosz mostoháját, mely vihar-korbáccsal csapok az élet oceanjába, tölcserit kavarr emberek véréből, csontokat vagdal izzó sziklapartokhoz, vijjogó vésmadarakat hajszol égő várak rettenetes romjai felett.

A képzelt szárnyain repkedő idealizmus gyermekembereket ámulatba ejtő szemfényvesztés lett. Hisz tisztító háború még sohasem volt; a XX. század világháborúja legyen az, mert modern eszközökkel „dolgozik”? Mert Voltaire pogány jelszavát dörögi: „travailler sans raisonner”, dolgozni gondolkodás nélkül?!

A nagy háborukat mindig nagy eszmék mozgatták, mint: felszabadulás, testvériség, vallás, dicsőség. Még ha porhüvely volt is néha az eszmék hangoztatása a tudatlan veredő százezrek szemében. Sohasem indult még sereg nagyobb eszmékért harcba, mint a középkor felbuzdult kereszties lovagjai, kiket égetett a lelkesedés heve felszabadítani a szent földet és mily csufos kudarcba fulladtak a ragyogó eszmék! Ez sem volt tisztító háború; a dalás, hősök, mint kikopott szegénylovagok, éhes, elzülött, elátokzott tolvajbandák csavarogták be a fél világot, mire a sikertelen kísérletek után országaikba hazavetődtek. Fejedelmek, vezérek a keleti nagy urakkal tironyáztak, mikor azután maguk között meghasonlottak és a visszatérésre gondoltak, — mert a diadal reménységillaga nem tűnt fel Jeruzsálem felett, — akkor a költség már fogytán lévén, seregeiket utaltan pusztákra parancsolták veredni szörnyű pogány hordákkal és meghalni szent eszmékért. Legalább nem volt kiket hazafuvaroztatni drága, elfogyott pénzen, költséges tengeri úton, zsaroló velencei kalmár vitorlásokon. Ez hát nem volt tisztító háború.

Mint Zoroaster hitregéiben Ormuzd Ahriman ellen, — a jónak, nemesnek és lénségesnek legfőbb megzemélyesítője a rossz, a nemtelen és alávaló szelleme ellen — hadat visel, úgy őzi, hatja és tépi egymást a világháborúban a nagy ellentmondások halmaza: egyfelől a fájdalom, elrémülés, szenvedés, türelem, lemondás és önfeláldozás, másik oldalon a tobzózó erőszak, a fejelemzetlen haszonvágy, a vad szivtelenség, a szenvedőket letipró kegyetlenség. Mind a háború kísérlete, miként tatárjárások az ég falvak és éhes farkascsoárdák.

Middó az önfelét ember örömeit hirtelen megzavarja a nagy szenvedés, mely vasmarkával rázza fel az édes mámorból és a háború a jólét otthonából a sáros lövészárkba, a rémület vér-

mezőre taszítja, akkor nagyot fordul lelkében a világ, látja, hogy az imádott kultúra mind jobban súlyed a vérözönben, mint a legnagyobb hegyek az özőnvízben. Keresi az életmentő bárkát, mely nyugodtan lebeg az örvények felett és meg is találja, ha a feje felett süvítő golyók eszébe jut-tatják az imádságot.

Nem ok nélkül kérdezhettük tehát a háború elején a hitben közömbös egyeneket is: imádkozol-e már? Megnyugtató igent hallottunk és hajlandók voltunk a bús fajtalmak és az iszonyodás gyötrelmei között is meglátni a remény halvány pírját: ime a tisztító háború. A háború szele mindjárt az első napokban a déli harctér egyik városába sodort. Bamultam a mámort, mely előntötte a ragyogó, elegans, gazdag várost. Viharzott a jó kedv polgarok és katonák lelkében egyaránt; estenként a főtér pazar fényben ragyogott; ömlyött a pezsgő; a nagy kaveház előtti emelvényen jeles gondkaművész játszott a zenekar briliáns kísérlete mellett, a hurok gyemánt füzerekké váltak, melyek csillogó hangja lebegve, suhogva osont végig az iv-lámpák alatt. Majd néhány nap múlva megerkeztek a szerbiai csatak első sebesültjei; nagy és őszinte volt a szeretet, melyben részesültek; minden hölgy ápolni, minden orvos gyógyítani, minden pap vigasztalni, gyóntatni akarta őket. Mind többen jöttek a sebesültek, akik közül néhány meghalt és ezt az egész város tudta. Egyszerre elhalt az élenkség, elhallgatott a muzsika; az egész város magának vallotta az első halottakat. A templomokban nagy volt a buzgóság; hitét mindenki szívesen megvallotta, láttam tisztársaimat fürdőben, kik meg ott sem tették le a nyakukban lógó arany keresztet, Máriaérmét.

Ejnye, itt a tisztító háború, gondoltam magamban, én szegény rajongó; imádkozol-e már? — kérdeztem s mintha csak az egész világ választ hallottam volna a zsufolásig tett székesegyházban: igen, hiszen tisztító háboruban vagyunk. Azután néhány nap múlva máshova sodort a világháború vihar, nem hallottam, mikor újra megcsendült a muzsika; mert azután már mindenki kiabrandult a tisztító háború téveszméjéből. Azóta a világháború ciklonja millió ember véréből kavart örvényeket, milliók csontjaival járja a halotti táncot. Vijjogó sasok ülnek Verdun romjai felett és zavarják sok ezrek halotti álmát. Vigyorogva denevérszányakon repked a sátn-pokoli romok omladékan és önelégülten gázol millió muzsik vérében; örül, mert az emberek palotákat, dómokat lerombolnak, hogy lövészárkokban lakjanak és aggok, gyermekek mocsarok nádasába meneküljenek a rémület elől felgyújtott vityillókból. Az elhagyott, elárvult családok tíz milliói családottan, lelkük mélyén megalázódva és a kultúra rongyaival meggyalázva vergődnek az iszonyatok gyötrelmeiben. Faradt, lerongyolt lelkek — hitükben vesztesek — csüngnek eltűnt békéjük romjain, mint világozság elől menekülő denevérek elhagyott, omló várak sötét tornyaiban.

A pokol e diadalában, a jeruzsálemi pusztulás e rémes, hosszú napjaiban mégis vannak boldog százezrek, kiknek most is mámor, kacagás, muzsika, séta, pezsgő és szórakozás az életük. Vannak, kiknek most is folytonos bál, jólét, pipere a kényerük; vannak, kik éltetik a háborút, a törvényes gyilkolás idejét, mert most alapítják meg jövő gazdagágukat, éljént kiáltanak a halálhörgecsbe, mint egykor a megostromolt Páris tünderei, akik palotáik erkélyeiről illatos zsebkendővel in-tegetve kiáltották a bevonuló ellenség felé: vivent nos amis, les ennemis! éljenek barátaink, az ellenségek! Vannak, kiknek jó barát lett a háború, az emberiség legnagyobb ellensége, mert a hősök véreből pénzt gyártanak, a papirostalpból, a fázó katonáknak szánt drága rongyokból, a lesóványodott gyerekeknek nyújtott vizes tejből, az elkese-redeft, siró asszonyok garasáiból Wertheim-szekrényt töltögetnek. Azután drága éttermekben, pazar fényűzésű játékszínpadokban, színházban, puccs-szal-lonokban összecsuóllva hercegi fensőbbéssel intézik el a világ sorát, szórják a pénzt és nekik még tovább is keshetik a béke galambja az olajfa ágával.

Igaz, hogy a nagy szenvedések, katasztrófák ideje legjobban puhítja a különféle emberrétegeket. Gondolkodóba ejtheti őket, hogy mily hiábavaló volt az általános nagy roham az istenített kultúra után, — elfeledve Istent, — ha az a nagy kultúra gyengének bizonyult megakadályozni az ősbárbárságot, a háborút.

Intó, felkiáltójele lehet tehát a háború, de nem tisztító háború. Az nincsen; szép trázisokat,

nagy mondásokat, dicsőítő cikkeket lehet gyártani, de a valóság mélyébe tekintve, a gondolatok mégis csak rettenetesek, mint az indiai halálatorony bel-sejében a leszáradt csontok zörgése. Láthatunk a front mögött a függönyre festve géniuszokat lángpallossal, szelek hátán rohanó valköroket, de ha a függöny feltárul, a mosolygó arcok eltűnnek, szörnyű halálfejek merednek jésztón. És mint ahogy a cigányok, a csavargók közt nincsenek szentek, erenydus emberek, mert hiányzik náluk a nyugodt, békés, munkás élet minden kelléke, úgy a háború sem teremt szenteket, sem a lövész-árkokban, sem a front mögött, mert a háború más, mint a háromszázados üldözések korszaka a katakombák világában.

Minel inkább késik a béke, annál inkább kiabrandulunk a tisztító háború chimerajából, annál inkább borzasztóbbnak látjuk a vigyorgó Meduza fejet, annál inkább piszkít a háború. Csak egy gondolat van, mely nem kábitó mámor, hogy a háború nagy intelem a népekhez, a társadalomhoz, a javulás útjait egyengetni, komolyan készüldödni ahhoz a harchoz, mellyel az emberiség legnagyobb katasztrófáját, a háborút végleg leküzdni akarjuk. Ez a harc pedig nem más, mint minden ember lelkében a hit, erkölcs és tudomány örök békeje, ami a jövő kultúrának legnagyobb áldása a meggyőört, meggyalázott emberiségre.

Et pax hominibus bonae voluntatis...

Irtá: László Zoltán.

Karácsony éjjel egy angol lövészárkban. A lövészárk Flandriában van, ott, ahol a francia frontot az angol váltja föl. A találkozó pontnál egy francia gránátos, egy angol-kanadai gyalogos és egy belga tűzér állanak a poszton. Hideg, téli éjjel van, a hó sűrűn esik, csak néha-néha villan egy rőbbanó gránát nyomán a fény a három didergő alakra. A német nehéz tűzéréség ágyui kísértetiesen bömbölnek. Épen éjfélt mutat a francia óraja.

A francia gránátos: Brr! Mon Dieu! milyen hideg van. Itt kell állanom nekem öreg embernek szent karácsony éjjelén, míg a családom otthon fagyoskodik és ehszik, miért?

A kanadai: Zounds! Katonák vagyunk, nem vénasszonyok. A kulturáért és szabadságért harcolunk a porosz militarizmus ellen, amely az egész világot rabszolgaságba dönti.

A belga: Ugy van! A franciák kishittek... Egy hatalmas, kísérteties alak lép a katonák elé, mintha a földből jött volna elő, utána egy köpcös, borotvált arcu ember lépked s még néhány más alak.

A katonák megijednek. A belga eldobja fegyverét és elszalad, de a hóban elakad és elbukik. Az angol főkajpa fegyverét, de aztán mereven megáll, mintha sóbákvánnyá változott volna. A francia főkajpa fegyverét, eszébe jut a reglama és: qui est la? kiáltással megállást parancsol. A kísérteties alakok közül a köpcös, borotvált arcu félre tojja a gránátos fegyverét és parancsoló hangon rászól:

— Nem ismersz?

— Uram nem, de parancsom van, hogy mindenkit lelőjék, aki jelszó nélkül ide jön!

— Engem is?

A katonák közelebb lép, jól megnézi az éjjeli látogatót, remegve vigyázz-állításba vágja magát és szabályosan tisztelleg, úgy, ahogy a legfőbb hadvezér előtt szokásos. Szinte önkívületben rebegi: — Pardon, Felség! Hiszen az Empreur áll előttem.

— Igen, feleli a kísértet, — a császárod áll előtted.

— Napoleon!

— Az! De most: pihenj! Ki ellen harcoltok?

— A boches-ok ellen!

— Miért?

— Mert leigázták a világot!

— Dehogyan azért. Mert ősi ellenségünk, az angol így parancsolta. A londoni börze keresni akar, ezért kell a háború s az én szép nemzetem elvívzi az angol pénz miatt. Leiketlen ügyvédek megukhoz ragadták a hatalmat s már a harmadik karácsony szent ünnepén cipelték Franciaország fiait a vágóhídra.

— Sire!

— Hallgass fiam! Tudja ezt a világ s az én szegény szívem ott az invalidusok párisi templomában keservesen fáj. Azonban Briand urján még engem is használna tesz egy napon. Ő a francia nemzet hőhéra, az egykori munkászéver,

most a francia militarizmus legvérszomjasabb képviselője. Szegény franciák, szegény népem!

Hajdan a francia becsületért harcoltunk, ma Bujandert és Poincaréért verik el Európa. Nézz széjjel, itt mögöttem kik állanak? Hajdani ellenfeleim, de becsületes emberek s még mások, akik utánunk következtek s akik nem pénzért és üzleti haszonért verekedtek. Nézd meg őket fiam, az a magas tábornok itt a büszke Wellington herceg, amott balra látod a lovagias porosz Blüchet, emitt Garibaldi, a régebbiek közül látod a híres Suvarov orosz tábornagyot, Károly főherceget, aki engemet legyőzt, a hős Ozmán basát, a pleznai oroszánt, a gavallér Milán királyt, a békeszerető Sándor cárt, az a bőrkabátos öreg amott Dante, az olasz költő király.

— Bocsánat, én császárom...

— Tudom fiam! Nem ti vagytok a hibásak itt a lövészárkokban, ti mártíriai szegény birodalmaknak, de azok ott Párisban, akik Poincaréval együtt megölték Franciaországot.

Wellington: És Lloyd George vezérlete alatt Anglia ifjuságát. A londoni municionszállítók kedvéért. Szeretnem kell, ha a porosz militarizmusról hallok. Azzal mi hacoltunk, off a Blücherrek voltak, hősök és becsületes ellenfelek. A Lloyd George militarizmusa a veszedelem, nem Berlin, amely csak védekezik a megfajtás ellen.

Blücher: Csak élni akar a német nép!

II. Sándor cár: En szabadságot adtam a jobbágyoknak s most kedves utódaim mézsárszékre küldik hű népemet és angol zsoldban rabszolgává tették.

Garibaldi: Harcoltam, küzdöttem a szabadságért, de sohasem fogadtam el pénzt. Sonnino és Salandra megölték Olaszországot s egy gnómkirály, akinek őseit paraszti sorból én emeltem trónra, ledöntik az egységes Itália bálványát. Miért? Mert Anglia üzleteimberei pénzelik őket.

Dante: Il Inferno! Megirtam a poklot, de az csak halvány mása sem volt azoknak a borzalmaknak, amikbe belekergették Itália népét. Fel fognak tárujni a pokol kapui s kiszabadul a sok elkárhozott lélek, mert valamennyiök bűne sem ér fel a Grey, Sonino, Lloyd George, Salandra, D'Annunzio, Nikolajevics Miklós, Briand, Pasics és Ferdinánd román király, no meg annak a sok gazember hadsereg- és municionszállító bűnével, akik árva és özvegyek könnyein, férfiak millióinak drága vérén gazdagodtak meg. Azok számára nyílik meg a pokol, azok számára nincs többé irgalom! En a világnak énekeltem meg a Mennyrszág szépségeit, a tisztítóüz és pokol borzalmait és szegényen haltam meg, de egy D'Annunzio, aki egy rimet sem tud becsületesen megfaragni, száz-ezer angol shillinget fizetett minden újabb főmedvényeért magának.

Suvarov: Igazad van nagy mester! Bámulva olvasta a világ hatalmas lángelméd termékeit, míg ma a hazug és angol pénzen élősködő sajtótermékek mérgezik a népekben az igazságot és a felebaráti szeretet magasztos érzelmeit. Nekünk a háború kényszerítés és becsületbeli ügy volt, a mai világnak: üzlet. Rideg hamisítás két morikával: bevétellel és kiadással. Mi minden katonánként remegtünk, minden emberünk élete drága volt, de Brussilow milliókat áldoz fel pár hét alatt, mert az angol miniszterek parancsolják. Atok legyen minden lépésükön.

Napoleon: En egy hatalmas Franciaországot alkottam, hogy vezetője legyen kulturában és humanizmusban, becsületben és tudományban a népek összességének. Egy Mirabeau, Voltaire, Diderot, D'Alembert és a többi lángész az emberiségért dolgozott, s ime ma egy Poincaré és Briand a londoni tőzsde számára viszi a végpusztulásba a nemzetek legnagyobbját.

A gránátos: Uram császárom, engedj el, hazarohanok és fellázítom a népet. Guillotinra velük, a vérszomjas népcsalókkal.

Napoleon: Nyugodj meg fiam! Szent karácsony napja van. Fohászoldj az Urhoz, hogy adjon békét az emberiségnek. Nálka a hatalom és béke!

Wellington: A Briandok és Poincarék, Lloyd Georgeok és Brussilowok nem tudnak már imádkozni. Ezért a fegyvereken sincs áldás.

Ozmán basa: A németek, magyarok, osztrákok, törökök és bulgárok imádkoznak s kívánják a békét, ezért áldja meg fegyvereiket Allah, a végfejen és irgalmas, akinek neve mindörökké áldassék.

Valamennyien: Amen!

Napoleon: Látod fiam, milyen becsületes nép a török is. Harcoltam ellenük a piramisoknál, hősök és félik az Istent, míg a hivatalos Francia-

ország száműzte a Teremtőt s csak az aranyborjut imádjá meg. Lerombolták a tekintélyt és a császár előtt, de felláttották a pénz tekintélyének evét s ma a párisi és londoni börze a templom, ahová a franciák kormánya áldozni jár.

Dante: Akárcsak Olaszországban, ahol az Istent elfeledik és az angol font után rohannak az emberek. Ma nem imádságos könyvet olvas a halálba rohanó bersaglieri és alpini, hanem D'Annunzio főmedvényeit.

Wellington: Anglia sem ismeri már az Istent és azért nem tiszteli többé a szabadságot sem. Akik pedig mernek Istent és az angol szabadságért harcba szállani, azokat vérpadra küldik s kiszolgáltatják a hóhérnak. Mint a becsületes Sir Roger Casementet vagy az indiai szabadsághősöket.

Blücher: Mi megbecsültük a foglyul ejtett ellenséget, az angolok a tengerbe fullasztják a kötelességét teljesítő tengerészeket.

Dante: Atok rájuk!

Valamennyien: Atok!

Napoleon: Karácsony szent éjjelén másképp ünnepeztünk, még ha háboruban voltunk is. A mostani vérszomjas kormány férfiak nem engedik, hogy csak ezt a szent napot is békében töltsek a népek. Nekik vér és halálhőrgés kell. Istennem, miért nem nyílik meg a népek szeme, hogy fegyvereket elnyomóik ellen fordítsák s ne türjek, hogy egy pár nagy vállalkozó miatt népek pusztuljanak, milliók jussanak árvaságra és nyomorba London és Páris kedvéért. A hadseregszállítók millióitjai nem érik meg egyetlen öreg népfelkelőm életét.

Valamennyien: Ugy van, Sire!

A gránátos: Császárom! Harmadéve vagyok a harcterén, pedig ötven éves vagyok. Gazdaságom elpusztult, családom éhezik és koldusbotra jutott, de ezzel Poincaré nem törődik. Miért hagytal itt bennünket jó öreg császárom?

Napoleon: Az ügyvedek követelték. A császárság alatt nem lehetett emberléttel kereskedni, piszkos üzleteket kötni, azért kellett a tekintély elvének elbuknia.

Wellington: Az ántánt ki akarja a népek szívéből a tekintélyt és az Isten-hitet irtani, hogy birkanyaj módjára kormányozzák a nemzeteket és ülhessenek a népek nyakán, amíg utolsó csepp vérüket ideadták a börzék számára.

A gránátos: Felek, remegek családomért, szegény gyermekeimért!

Napoleon: Ne félj fiam! Megjön a béke és aztán jön a leszámolás, mert meg vagyon írva az Irásban, hogy csak a jóindulatú embereknek van helye az isteni béke birodalmában. De az idő még sok megpróbáltatást kivan.

Ozmán basa: Allah hatalma végtelen, de igazságos és könyörületes Ő!

Dante: Ma van a kereszténység szent ünnepe, ma a haragoknak kellene zúgnia, hogy hirdessék: Gloria in excelsis Deo et pax hominibus...

Ágyuk dörögnek, robbanó granátoktól vilámlik az ég és a fényt a hó kísértetiesen tükrözi vissza. A föld megremeg, mintha az utolsó itélet napja lenne, pedig szent karácsony napja van.

A gránátos remegve akar a nagy császár lábához borulni, de az éji jelenés már eltűnt.

A katona megborad, leemeli sapkáját és keresztet vetve imádkozni kezd.

Ekkor egy hatalmas gránát mellette ütődik a földbe s a kötelességét teljesítő gránátost darabokra tépi...

A felváltó őrség csak egy felismerhetetlen hullaronscot talál.

Ez az ántánt karácsonya.

Atok rájuk!

Értekezlet. A második rekvirálás ügyében december 20-án nagy értekezlet volt a városház nagyertermében. Jelen voltak a rekviráló bizottságok elnökei, tagjai s polgári megbízottjai, jobbra községi jegyzők, tanítók, bírók, gazdák s kívülük a törvényhatóság s Veszprém város sok tisztviselője s intelligens polgára. Az értekezletet **Hunkár Dénes** főispán nyitotta meg s beszédében teljes tájékozást nyújtott a rekvirálás irányelveiről. Komoly, hazafias érdekekkel támogatta a rekvirálás lelkiismeretes, pontos végrehajtását. Nem hiszi, hogy a város s a járás polgárai között legyen, aki még most is elrejtene főlölséget. Mert ez is olyan hazaárulás lenne, mint azoké, akik katonai érdekeket árulnak el. Az éhezéstől nem kell félni. Vármegyénkben a fejkvótát nem szállítják le olyan mértékben, mint más vármegyékben. Csak azt veszik el, ami

főlölséges. Eddig a kis- és nagy gazdák semmi szükségét se szenvedtek. Most ők is hozhatnak lemondásukkal áldozatokat. Verőmagszükségletét is meghagyják mindenkinek. Csak a hízalalast szorítják meg. Az erőtakarmány kevesbitese mindenesetre tejhányt okoz. Ez a kormány előre látta, de előbbrevalónak tartja, hogy a katonák s a polgárság kenyérrel legyen ellátva. Dr. **Komjáthy László** polgármester az értekezlet nevében megköszönte a főispán előadását s maga részéről is hazafias kötelességteljesítésre s áldozatkészségre buzdította a hallgatóságot. **Kerényi** Andor főszolgabíró az egységes eljárás érdekében jelölt meg hasznosítható irányelveket. Különös figyelembe ajánlotta a gabona- és liszttrészt megállapítását azoknál a gazdáknál, akik a munkaidőben napszámmunkára szorulnak s a munkások élleme címén tartanak vissza szükségletet. Szigorú ellenőrzés hiányában ily címen nagy visszaélés történhet. Követelni kell a napszámosok számának s a munkaidőben pontos megállapítását s kellő igazolását. A népes értekezlet az elhangzott komoly, hazafias intelmek hatása alatt oszolt szét.

Karácsonykor.

Meleg szobában vátom a nagy estét.
Künn nagy pelyhekben halkán hull a hó.
Az ablakon át nézem mint szövődiák
Mindente puba fehér takaró.
Ez estén, máskor lelkem a jövőről
Csodás meséjű álmokat szövőtt;
Ma áhitattal néz vissza a multba
És hál' imát szül sóhajok között.

Tavaly előtt Orosz Lengyelországban
Negyednap óta vívtuk a csatánk,
Letrongyolódva, kiébezve, fázva...
A szent este búsan szakadt reánk.
S mikor éjfélbe angyalok imádták
A Jézuskát a csillagok fölött,
A fegyver, ágyu golyózáporában
Nem egy közülünk mennybe költözött.

Tavaly ilyenkor meg Volhyniában,
— A sárban térdig taposott a láb —
Havasesőben lövészárkot ásva
Virrasztottuk át a nagy éjszakát.
Mig itthon áhitattal glóriázva
Köszöntötték az égi kisedet,
Mi robotolva turtuk ott a földet,
Ahol halált szórtak a fegyverek.

Ez évben itthon vátom a nagy estét.
— Melegség futja át a lelkemet. —
A háboruban ez az első ünnep,
Amelyet békén itthon tölthetnek.
Szívem megtelik buzgó áhitattal,
A szememből örömkönnny pereg,
Mig hálátelten várom a Megváltót,
Hogy megköszönjem ezt az életet.

NOVÁK PÁL.

Városi közgyűlés. A városházán december 21-én tisztújító közgyűlés volt. Pénztártiszti, számtartiszti, irnoki s polgári biztosai állást töltöttek be. Dr. **Véghely Kálmán** alispán ezuttal elnökölt előszőr, mint alispán szülővárosának képviselőtestületi gyűlésén. „Igaz szeretettel, legbensőbb érzéssel” köszöntötte a városi képviselőket s a megejett tisztújítás után őszinte kívánat gyánánt hangoztatta, hogy a közelőg karácsony mindannyiuknak örömtől s az újév békét s boldogságot hozzon. A közgyűlés ezután a pénztártiszti állásra **Koronczay János** irnokot, számtartiszti **Benkő János** detektív, irnoknak **Horváth György** főszolgabírói irnokot s a detektív állásra **Molnár Aladár** közfelkiáltással megválasztotta. Dr. **Komjáthy László** polgármester megköszönte az alispán elnökölését s a képviselőkhöz intézett meleg szavakat s arra kérte, hogy szülővárosát jövőre is jóindulatával támogassa.

Használjunk hadiségely bélyeget!

Háborus képek.

Fehér kenyér.

Gyönyörű a fehérség. Üde, tiszta, ártatlan. Anyagi leple gyermekszívnek, igézte szűri álomnak. Csodálat a rózsában, szépség a liliumban, gyönyörűség a gyöngyvirágban. Fenség ereje a felhőkkel délkező havas csucson...

Szép a fehérség lélekben, virágban, mindenben... Szerénységet s mégis pompát hordoz: tavaszi ifjúságot, lelki ékességet, életszépséget.

Vágyat ébreszt, kívánságot gerjeszt a fehérség az anyagi életrendben is. A fehér asztal büvből hatalom. Megfogja a gondolatot, az érzést, lebilincseli a meggyőződést. Hány nyakas fő hajolt szelíd alázatosságra, hány önértetes hang szelidült beleegyező suttogásá: csak a fehér asztal bűbajos varázsa a megmondhatója. A fehér asztallal rokonság a fehér kalács, fehér kenyér, hogy csak ezt a két kasztyút emeljem ki a lisztes ételek társadalmának.

Tehát való igazság, hogy a fehérség belé tartozik az élet szépségébe, összhangjába. S talán ez az oka, hogy éppen most, mikor a világharc a mi nemzeti s társadalmi életünk annyit disszonanciával gazdagítja, ez a szép harmonia is megbomlott s úgy érezzük, hogy valami fehérség is kiesett az élet rendes, beképzett összhangjából.

Kiesett a fehér kenyér! Mert ez ma már nem asztali kincs, nem házi érték, hanem pöffeszkedés, hivalkodás, erőtelenség a hazafias együttérzésben, a fejelemzett nemzeti kitartásban.

Nincs szépség abban a fehérségben, melyet ma bárki is hófehér kenyérben tüntetve fitogtat. Amikor valaki felretolja a háborus kenyéret s előveszi a maga nulláslisztből süttetett fehér kenyéret, nem érez-e lelkében valami suttogó s mégis erőteljes intelmét, hogy ez az inycsegg nem méltó, nem illő a mai napok általános szenvedéseire, gyászához, nélkülözéseire. Ha arra a fitogtatott fehér kenyérre rálatna a lövészárkok szutyokos, gyűrött, faradt testű honvédje, s mellette helyezné az ő, néha egyedüli táplálékát, a barna, talán fekete kenyéret, csak úgy hangtalanul, hidegtől gémberedett csakkal... vajjon mit éreznél, azaz hogy éreznél-e lelkedben megdöbbenést, önvádat, szegyenkezést, te vendéglőkben s egybeült is fehér kenyérral hivalkodó, a kalácslisztet is kenyérre pazarló derek magyarom?... Amikor felretold, lenézed a fekete hadikenyéretet s gyönyörködve ropogtatod a hófehéret, gondolsz-e a szegényekre, a hadiözvegyekre, az árvákra, akik boldogok, ha csak a fekete kenyéret is nap-nap után szűköss asztalukra szelhetik.

A fehér kenyér ma nem olvad bele az élet szépségébe, összhangjába. Ma ez kontrasztja a lelki szépségnek, az ideális hazafiságnak s nagy, súlyos vád a történet itélőszeké előtt, amely majd az ilyen önönmagukat a nemzeti együttes aldozathozásból, közös szenvedésből és nélkülözésből kiközösítő fehérkenyerekre ki is mondja a sujtó ítéletet!...

Nagy kenyér.

Féltünk, hogy a katonaság s a polgárok közös jóvoltáért folyó rekvirálas a gondok sötét éjszakájába üzi az eddigi gondtalanságot. Mert bizony mi itthon bílók, vajmi kevéssé éreztük eddig a háboru aját-baját. Rettenetes szó lett előtünk: rekvirálas. Idegen szó s talán azért félelmetes. Pedig hamarabb megmagyarosodik, mint akárhány köztünk élősködő s egyszer csak azt vesszük észre, hogy sok-sok bajtól megmentett s hogy egyik tényezője lón a végső diadalnak.

Miért féltünk a rekvirálastól? Azért, mert a kenyérünket féltettük. A kenyérdarab eddig való nagysága miatt reméltünk. Azt hittük, hogy jóval kisebb lesz annál, mint amelyet ha nem is a mi, de a fiaink kezét még most is majd letörte.

Pedig ne is féltünk, ne is panaszkodjunk. Mert igen sokunknak nincsen okunk se a panaszra, se a félelemre. Aki ezt nem akarja hinni, menjen el tizórára az iskolai tanuló közé. Elemibe is, középsikolába is. Minket már meghívott egy uri ismerősünk, akinek, ha lelkéhez, hazafiságához fér, ugyancsak módja volna több személyre megszerznie a gabonát, mint ahányan vannak. Ez a jó ismerősünk bemutatja a gyermekek, az ifjak kezében a fehér kenyéret, a nagy kenyéret, akkorát, hogy a földre is jut befőle, tehát pazarlásra: S az a fehér kenyér duplán van kenve vajjal, ki van bétele sonkával s meggyébb hússal s fogyasztódik a többiek látára.

Mi nem megyünk el a tizórára. Innen is látjuk, hogy a fehér kenyér, sonkás és vajas nagy kenyér csak kevés jómódu gyermek és ifju kezében van. Mert hisz' a jómódu szülők között is ismerünk akárhányat, aki magát is hozzáfegyelmezi a lemondáshoz s gyermeke lelkébe is beleedzi a türelem, a nélkülözés, a lemondás erősséget. Az ilyen szülők gyermeke hasonul a többihez, a szegényebbekhez. Nem kelt irigységet, nem is ébreszt elégedetlenséget nagyobb és fehérebb kenyérdarabjával. Az ilyen szülő nem példázta már gyermekében is az osztálykülönbséget, amelynek erzeke ha a fiatal szívb kigyullad, addig ég, míg beég a vérbe, a csontba s megmarad egy egész életre.

Majd keserűen tapasztalja ezt később maga a szülő is, aki nem törekedett gyermekét a mai léleknevelő, akaratot, jellemet képző idők hangulatába vezetni, sőt élő tiltakozásul az ellen, hogy kenyérhiány van: nagyobbra szeli s finoman béleli az iskolai adagot. Szeretnénk, ha az ilyen szülők magukba szalánának s belátnák, hogy az a pár órai iskolai nélkülözés — mert hiszen senkise szól az egyszerű gyerektizórai ellen — fizikai karral épen nem jár, ellenben lélekerősödés, férfiasodás okából igen-igen szép eredményt nyújtana. — Segíthet ezen az iskola is, ha alkalmas nevelő hatással, erkölcsi neveléssel az életnek ezeket a kiszögelléseit tompítja s ha a háborus idők nagy hatásait a gyermeki lélekre is rávetíti s őket egységes, közös türesem, lemondásra, ha kell: nélkülözésre erősíti — a haza javáért, a végső diadiáért... (+)

HIVATALOS RÉSZ.

Pályázat. A balatonhenyei róm. kath. kántortanítói állásra 1917. január hó 3-ikára pályázat hirdettetik. Javadalmazása: lakás; helyi hozzájárulásból: 90 K készpénz, stóla az egyes felektől körülbelül 6 K, tanítói birtok: 2 hold 455 □-ól, haszonbérértéke 68 K, használatra átadott 1425 □-ól szántó és 1200 □-ól legelő haszonbérértéke 30 K, szolgálmányok értéke 60 K, párber értéke 100 K, 2 öl hasab- és 1 öl dorongfa értéke 60 K. Államsegélyből 786 K. Pályázhatnak kántorságban jártas okleveles férfi- és nőtanítók. Kötelességek díjlelve szerint. Személyes megjelenés kívántatik. Költségek meg nem térítetnek. Kérvények a szentbékai plébánia-hivatalhoz küldendők. Posta: Köveskál, vasuti állomás: Zánkaköveskál, Zala m.

Lapunk igen tisztelt olvasóinak és munkatársainak boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk.

A polgári iskola helyisége. A csütörtöki városi gyűlésen dr. Csomasz Bela felhívta a figyelmet a polgári iskola mostani helyiségére. Előadása szerint a helyiségek egészségtelenekek, ajtóik, ablakai rosszak s az illemhely közelsége és rendtelensége a megrovás bírálatá után kiált. Amikor az apak a harctereken vérzenek, több gonddal kellene nevelni a jövő katonáit. Intézkedést kér, hogy a kereskedelmi s polgári iskola állami intézete a katonai lefoglalás alól felmentessék. A polgármester kijelenti, hogy hozzá az intézet tanári testülete részéről soha panaszt nem emeltek. Egyébként is az épület most az államé, mert a város ingyen felajánlotta a háboru tartamára. A felelősség tehát nem a városé. Minthogy pedig most már tudomás van az ottani állapotokról, a törvényhatóság után sürgős intézkedéshez fognak. Tudomása van róla, hogy a vármegyei közíg bizottság az iskolák felmentése érdekében feliratban fordult az illetékes kormányférfiakhoz. Dr. Rosenberg Jenő is helyesli, hogy ez az ügy a közgyűlés elé terelődött. Szükséges, hogy a felsorolt hiányosságokon javítsanak. Ő azonban nem látja a dolgot annyira vizsgálatannak, mint a főlisztelő. Emlékezete szerint abban az iskolában alig volt ragályos betegség. Ha az illemhely kérdése megoldáshoz jutna, az a vád, hogy az épület közegésztelenekek, megszűnnek. Maga részéről is arra törekszik, hogy a bajokat addig is enyhítsék, míg az iskola visszahelyezéseivel az igazi helyére a felhözött aggodalmak teljesen megszűnnek.

H I R E K.

Dicsőség, békesség...

A karácsonyi ének lelke rezeg e két szóban: dicsőség, békesség. Dicsőség az Istennek, akit egyedül illet, békesség az embernek, ha rászolgál e legnagyobb földi jóra. Ezt suttogják a karácsonyfa aranyos díszben pompázó ágai: dicsőség; ezt leheli balzsamos illatában: békesség.

És amíg hallgatom a karácsonyfa suttogását a dicsőségről, amíg lelkemke szívom balzsamos illatában a béke édességét, — a gyertyácskák fényében ragyogó aranyos dík csillogása mintha miszteriumot tárna fel elmémben.

Dicsőség... békesség...

Ezt jelentette az első karácsony is ott a betlehemi jászol körül. Az éjszaka sötétjét mennyei fény oszlatja, a föld csendjét égiek éneke váltja fel, az isteni jóság az údvösség dicsőségét árasztja az emberre, az ember szívét pedig örvendetes békesség szállja meg a pásztorok képében.

Azután jönnek az elmúlt századok, amelyek már az első karácsony isteni szülőtének jegyében folynak le. Az Ő tiszta tanításának fényében ragyog az Isten dicsősége az emberek lelki élete felett. Az Ő kis kezének utmutatása szerint igazodó művelődés, nemesedés, haladás adja meg az emberi szívnek az élet küzdelmei, harcai, szenvedései között is a békesség áldását. És ennek megismerésében és tudatában gyulnak ki évenként a karácsonyfa gyertyái, erre emlékeznek megszámlálhatatlan milliói azoknak, akik körülállják a karácsonyfat, s érzik az anyagi szárnnyak lebegésétől reszkető lángocskákban, érzik a balzsamos illatban a mennyei szózatot: dicsőség... békesség.

És úgy tetszik, hogy e rettentő világháboru pokoli zajából is e két szó ütődik ki legélesebben: dicsőség, békesség. E két szónak értelme dicsogja a népek millióit, amelyek most vetélykednek az öldöklésben és pusztításban. Dicsőség, az osztatlan dicsőség vágya feszíti Albionnak, a tengerek urának kalmár szívét; dicsőség, a revans előlegezett dicsőségétől ittasult meg a gloire nemzete; dicsőség, a szláv dicsőség elképzelt fénye kápráztatja az északi kolosszust; az orgyilkosok, az árulók és hitszegők bandita dicsősége tévesztette meg a régi nagy nemzetek elkorcsosult utódiát ellenségeink megszámlálhatatlan táborában, — míg mi a haladás, fejlődés, határbiztonság békességének védelmében forgatjuk véres, diadalmas kardunkat.

Dicsőség... békesség...

Ez a két szó csilingel a karácsonyi angyal csemettyjéből, ez verődik ki a világ féltrevert harangjainak khaotikus larmájából. Ágyuk bömbölésének, fegyverek kattogásának, sebesültek jajgatásának, haldoklók hörögésének, diplomaták nyilatkozatának, hadvezérek parancsainak, népek sóhajtásának egyetlen érthető refrénje e két szó: dicsőség, békesség.

És míg azok, kik a magasban képzelik magukat, dicsőségről álmadoznak, addig a a vérző, pusztuló népek békesség után vágyódnak.

Dicsőség... békesség...

Meglesz mind a kettő, suttogja a karácsonyfa, csak bizalmatok meg ne fogyatkozzék. De jól értsétek meg: dicsőség Istennek, békesség embernek. Azok, kik dicső-

segért áztatják vérrrel a világot, azok megálátatnak, de akik a békességért küzdenek, azok számíthatnak, remélhetnek, hogy örök lesz a

Dicsőség... békesség.

Szántó László.

— **Mai számunk tartalma.** Karácsonyi számunk a következő tartalommal jelent meg: 1. A magyar öntudat. *Illés Dezső* dr. 2. Versek apám ruháiról. *Vértesy Gyula* dr. 3. Hangulatok. *Törökne Kovács Hermina*. 4. A magyar királyné kancellárja. *Lukács József* dr. 5. Karácsonyi liturgiája. *Luttor Ferenc* dr. 6. A tuberkulózis elleni küzdelem a háború után. *Csolnoky Ferenc* dr. 7. A mérnök. *Molterer János*. 8. A királyné koronázása. *Barna Leander* dr. 9. Tisztító háború. *Szeberényi László*. 10. Et pax hominibus bonae voluntatis. *László Zoltán* dr. 11. Karácsonykor. *Novák Pál*. 12. Háborus képek. 13. Dicsőség, békesség. *Szántó László*. 14. Hírek. 15. Karácsony éjszakáján. — ss. 16. Régészet és nyelv. *Rhé Gyula*. 17. Karácsonyvarás. *Mázner Ferenc*. 18. Szeresd a magyart. *Göllöncsér Elek*. 19. A megtalált fiú. *Váth*. 20. Ukrajna. (hf.) 21. A veszprémi kőörgyárból. 22. A mezőgazdasági több termelés problémái. *Kajdacsy Endre*. 23. Irodalom. (czi Z.) A háború krónikája. 24. Anyakönyvi kivonatok. 25. Hirdetések.

— **Adományozás.** Bibornok Püspök urunk Öminenciája ujabban ismét 4920 kor.-t adományozott a veszprémi szt Vince Egyesületnek, hogy azon a karácsonyi ünnepek alkalmával a városi szegényeknek tölzölányagot szerezzenek be. Az egyesület elnöksége a szegények nevében nyilvánosan is hálás köszönetét fejezi ki a nemesszivű jótéteményért.

— **Katonai kitüntetések.** A király Ő Felsége adományozta

a **hadidíszítményes 3. osztályú katonai érdemkeresztet** az ellenség előtt tanusított vitéz magatartása elismeréséül: az ellenség előtt szenvedett sebeiben elhalt: *Bernáth Géza* hadnagynak és *Csillag Gyula* nf. hadnagynak, — elrendelni méltóztatott, hogy

a **legfelsőbb dicsérd elismerés tudtul adassék** az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásuk elismeréséül: *Gyenes János* alezredesnek, *Medvey Lajos* szkv. főhadnagynak, *Adriányi Samu* npf. főhadnagynak, *Meszna Jenő* tart. hadnagynak, — az ellenség előtt tanusított vitéz magatartás és kitűnő szolgálatai elismeréséül: *dr. Barta Miksa* tart. főhadnagynak, — az ellenség előtt tanusított vitéz és önfeláldozó magatartása elismeréséül: *Góttmann Ferenc* nepf. főhadnagynak, — a vasutnál teljesített kitűnő hadiszolgálati elismeréséül: *Bedő Károly* nyugállományú századosnak, — az ellenség előtt teljesített kitűnő szolgálatai elismeréséül: *Matejits Borizslav* nepf. főhadnagynak;

az **arany érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján**: az ellenség előtt tanusított vitéz magatartása és kitűnő szolgálatai elismeréséül: *Rácz Antal* és *Steiner Andor* tart. egészségügyi zászlósoknak;

a **koronás ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján**: az ellenség előtt teljesített különös kötelességű szolgálatai elismeréséül: *Greczi Ferenc* főszámvivőnek, *Páskuj Ferenc* I. oszt. számvivő altisztnek;

az **ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján**: *Zdiarszky László* őrzető, c. szakaszvezetőnek.

— **Adományok a kórház javára.** Az angol-kisasszonyok mint minden évben, úgy az idén is 100 koronát adományoztak a kórházban ápolott betegek meleg ruházatára. — *Csiszárk János* dr. prelátus-kanonok 2 db. nyulat, *Rosos István* apátkanonok egy véka diót küldött a betegeknek. Mindkét adományért hálás köszönetét fejezi ki ezen az úton is a kórház igazgatósága.

— **Karácsonya-ünnepély.** A városi kórházban ápolott betegek karácsonya-ünnepélye 23-án, szombaton este 6 órakor volt a kórház helyiségeiben.

— **Ekülvő.** F. hó 19-én vezette oltárhoz *Schuller Arthúr*, a Marosvásárhelyi Takarékpénztár főtisztviselője, tart. főhadnagy *Suly Mariskát*, *Suly László* szőlőbirtokos, törv. hat. bizottsági tag és szül. *Bauer Emilia* leányát. Az esketést dr. *Rédey Gyula* c. püspök végezte, aki az új párhöz gyönyörű beszédet intézett.

— **A veszprémi jótékony öngyület** f. hó 20-án tartott választmányi ülésében, — melyen özv. *Patzi Jenőné* elnökölt — 238 koronát utalványozott a városi szegények között történő kiosztásra.

— **Nagy László betegsége.** Őszinte részvételt halljuk, hogy a helybeli pótaszóloaj parancsnoka *Nagy László* őrnagy beteg. Budapesten fekszik a „Magyarbank“-hadikórházban. Orvosai ideggyulladását állapították meg *Nagy László* sok szívesseggel kötelezte le Veszpremet. Megérdemli azt az őszinte kívánságunkat, hogy mielőbb friss egészségben térhessen vissza városunkba.

— **A katonakórház karácsonya.** Lapunk zártakor, szombaton este tartotta a kórházparancsnokság a veszprémi cs. és kir. tartalékkórház összes osztályair a karácsonya-ünnepélyt. Az ünnepély részleteit lapunk jövő vasárnapi számában közöljük.

— **Veszprémvármegye küldöttsége a koronázáson.** Veszprémvármegyében már kijelöltek a nepből járárok szerint mindazokat, akik a koronázáson küldöttségileg résztvesznek. A névsor a következő: Veszprém városból: *Fehér Károly* és *Csomai Imre* kispadók. A veszprémi járásból: *Harangozó Nagy Lőrinc* és *Dienes Károly*. A pápai járásból: *Szalóczy Tamás*, *Kiss Dénes*. Pápa városából: *Szelezcky Ferenc*. A deveszeri járásból: *Bakos János* és *Bors Mihály*. Az enyingi járásból: *Nagy Ádám* Mihály és *Muzs Mihály*. A zirci járásból: *Wittman Lőrinc* és *Gubicza Ferenc*. A szükseges utasításokat a küldöttség tagjai már megkapták.

— **Sebesültek karácsonyfájára.** A veszprémi székesegyházi káptalan a veszprémi csapatkórházban ápolott sebesültek karácsonyfájára 200 koronát adományozott.

— **A kórházi tisztviselők rangsora.** A városi kórház tisztviselőit három rangosztályba osztották. Ezek a rangosztályok megfelelnek az áll. tisztviselők IX., X. és XI. osztályainak, a megfelelő fokozatokkal. Az első osztályba tartozik az igazgató főorvos, másodikba a segédorvos, a harmadikba az alorvos és a gondnok. A városi közgyűlés a javaslatot elfogadta.

— **Karácsonyi ünnepély.** A szeretetet s békét hirdető kis Jezus nem engedte szétlebbenni a Davidikum ifjúságát anélkül, hogy előbb egy kis elővarázsolts karácsonyest hangulatával ne itassa át a vakációra induló fiatal legényeket. A háború szordinoja búgott az egész ünnepen keresztül, mégis úgy éreztük, hogy karácsonyi öröm rezgett a Davidikum disztermében. Mintha kis angyalkák serege löpönt volna közénk s énekelte volna: „Örüljétek pásztorok!” S örültünk. Örültünk akkor is, midőn *Varadi Antal* „Melyiket” című költeményre fakasztó költeményét hallottuk igazán dicséretet érdemlő drámai előadásban, mert megérettük, hogy a támasz nélkül maradt magyar anya hiből fakadó szeretete még tud nevelni honvedeket. Örültünk *Domonkos István* „Pasztorjáték”-ának meglepően eleven előadása alatt, mert a romlatlan magyar népet láttuk kis kiadásban, melyből még nem halt ki a Krisztushirdette felebarátii szeretet önzetlen gyakorlása. Mintha a kis elhagyott árnyban hadiarvainkat láttuk volna s *Péter gazda* biztató szava: „Akad még frissen sült fehér kalács számodra is” valami megnyugtató érzést keltett bennünk, életrevalóságunk, boldog jövődönk biztató zálogaként. S amint a szenvedésektől megörbédtt háru „*Gábor bátya*” mellett ott láttuk a szolgálattész „*Miska* gyerek”-et, tekintünk a sok egészséges kepű, yagyogószemű davidikumai *Miskára* tévedt és újra örültünk. Dicsérdó pillantásunk pedig azt mondta nekik: „Tudjátok-e fiuk, mit jelent e kép? — Azt, hogy a háború szenvedései közt megörbédtt Magyarországnak a ti vállaitokra akar támaszkodni s a ti szemetekben csillogó fény gerjeszt szíveben nagy bizalmat s a boldog jövődönk biztosravett eljövetelel érzett örömet.”

— **Hadikölcsön.** A vármegyei gyámpénztár terhére a kiskorúak képviselői 1.350.000 korona hadikölcsönt jegyeztek. Veszprém vármegye törvényhatósága 60 ezer koronával vesz részt az ötödik hadikölcsönben.

— **Választmányi gyűlés.** A Veszprémvármegyei Takarékpénztár választmánya f. hó 21-én *Rédey Gyula* dr. c. püspök, kápt. nagyprépost elnöksége mellett ülést tartott. A vezetőség beszámolt az egyes üzetágak negyedévi forgalmáról. Az intézet az V. hadikölcsönre 70 ezer koronát, eddig összesen 1 millió 200 ezer koronát jegyzett. Üzletlelei mostani jegyzése felel van 800 ezer koronán.

nán. A választmány az aszófői villamostelep fejlesztésére 10 részvényt, a veszprémi kőörgyár kibocsájtandó 100 kor. névértékű részvényeiből előveteli jögon 150 részvényt jegyez. Az intézet 1917. jan. 1-től betétek után 3 3/4, folyószámlabetétek után 3% kamatot fizet.

— **Városi képviselők választása.** A választott képviselők fele részének megbízása f. év végéig letelik. Helyüket dec. 28-án töltik be új választással. A választók nagy része most abban a nagy világ-történelmi választásban voksol, amely hazánk jövődönk sorsát dönti el s ahol hulló vér, meg emberélet esik szavazatszámába. Itthon bizony alig mozdul az érdeklődésnek parányi hullámverése. Egy-egy kerületben elég lesz annyi férfiszavazatot összehozni, amennyi az özevgyasszonyok megbízó szavazatát leadhatja. A választás központi elnöke *dr. Óvári Ferenc*. Kerületi elnökök: *Perényi Antal* az I., *Rothauser Zsigmond* a II., *Sáry János* dr. a III., *Vadnay Szilárd* dr. a IV., *Tisztartó Sándor* az V., *Fehér Sándor* a VI. kerületben.

— **Bírói és ügyészi egyesület.** Az országos bírói és ügyészi egyesület veszprémi fiókjának megalakulása folyó 17-én vasárnap történt meg a kir. törvényszéken. Elnökké *Juraszek János* kir. törvényszéki elnököt, alelnökké *Csajághy Károly* törvényszéki bírót, titkárrá *dr. Balla Ignac* kir. törvényszéki jegyzőt választották meg. Ugyanekkor megalakult a választmány is, mely a kir. ügyészből, a járásbíróságok hivatalvezetőiből és a helybeli törvényszék bíraiból áll. A fióknak egyik főfeladata a továbbképzés. Ennek az egyesület már az első ülésében eleget tett. *Dr. Balla Ignac* tartott előadást a hiányos joggyűletekről. Az előadás rendkívüli eredeti felfogásával nagy hatást tett a hallgatóságra, amelyben ott láttuk az ügyvédi kart is teljes számban.

— **A városi tisztviselők jutalma.** *Dr. Óvári Ferenc* indítványára az állandó választmány s a pénzügyi bizottság jutalmazni óhajtotta a polgármestert, a tanácsagoknak s más városi tisztviselőknak a városi közélettel intésében kifejtett munkásságát. A városi közgyűlés az együttes javaslatához hozzájárult s azoknak a tisztviselőknak s egyéb alkalmazottaknak, akik a közélettel vezetésében, munkájában közvetlenül munkálkodtak, s akik az így keletkezett munkatöbbletet még hivatalos időn kívül is végezték, összesen 27 ezer korona jutalmat szavazott meg. A város a mult télen hizott sertéseket adott el Bécsben, mert itthon nem értékesíthette. Ezen az ügyleten teemes jövedelem volt s ebből fedezik a megszavazott jutalmakat is.

— **Hangverseny.** Kétszer történt elhalasztás után végre folyó hó 17-én meg lehetett tartani a vármegyeháza disztermében azt a klasszikus műsoru hangversenyt, melynek eszméje *Szenes Gyula* huszár-főhadnagytól származott. Első ízben az operaénekes rekedtsége, másodsor az országos gyász volt akadály a hangverseny megtarthatásának és mikor harmadszorra mégis meg lehetett azt tartani, a résztvevő nagyszámú közönség csak egyet sajnált, hogy hamarabb nem élvezhette a szebbnél-szebb zene- és énekszámokat. A műsor első száma *Seefranz Irén* zongorajátéka volt. *Liszt Ferenc* „*Harfen Etude*”-jét adta elő igazi művészzel. Csak a legbeavatottabbak tudták, hogy a művésznő egy teljesen új, át nem játszott zongora mellett ül, melyet akkor látott először, de művészi technikája legyőzte ezt az akadályt. Szűnni alig akaró taps jutalmazta játékát. *Deutsch Gyula* hegedűművész *Szenes Gyula* zongorakísérete mellett *Bruch*, *Smetana*, *Kreisler* klasszikus zenedarabjait adták elő. Remek játékokon meglátszott, hogy jól összehozták. Azután *Szenes Gyula* zongorakísérete mellett *Mayer Ernő* operaénekes énekelte *Wolf*, *Straus R.*, *Wagner* és *Hildach* örökszép dalait. Hivatásos operaénekesről lévén szó, csak természetes, hogy éneke a legszebb lehetett. Valamennyi szereplőt hosszasan tapsolta a közönség. — A hangverseny tisztán 900 koronát jövedelmezett; ebből 450 koronát kapott a veszprémi 31. honvédfalozegred jötekönyvére való fordításra, a fennmaradt összeget pedig a katonakórházakban ápolott sebesült és beteg katonák karácsonyi bevásárlási céljaira fordították.

— **Jutalmazás.** A város a villanytelep átvételekor több városi fő tisztviselőt kifejtett buzgalomkért jutalomban részesített. *Bokrossy Jenő* városi főmérnök a jutalom megszavazása idejében katonai szolgálatot teljesített s a jutalmazottak névsorából kimaradt. Minthogy pedig a telep átvételében 5 is hasznos tevékenységet fejtett ki, ebbeli érdemét a városi képviselőtestület, utólagosan, 400 korona tiszteletdíjjal jutalmazta.

— **Körörorvosi állás.** A veszprémvidéki körörorvosi állásra *Kerényi Andor* főszolgabíró kürtta a pályázatot. Pályázók kérvényeiket 1917. január 12-ig nyújták be az illetékes helyre.

— **A veszprémi járás felmentett polgárainak hadikölcsöne.** Egyik hírünkben megemlítjük, hogy a Sopron városi hatóság a felmentettekkel hadikölcsönt jegyeztet. Ott azt a kívánságot fejeztük ki, hogy ez a példa előbb kellett volna — okulásból. Örömmel írjuk, hogy a veszprémi járás főszolgabírájának erre a példára nem volt szüksége. Megsugta az ő hazafias, hűségese magyar lelke, hogy mi a tennivaló s meg is kötelessége. Nem ültöt belőle lármát, nem szövegezte csengő szölamu indítványba nemes szándékát. Csendben dolgozott, — amint a szitáló, csendes permeteg is mindig áldásosabb a zuhogó zápornál. Ha ez az üdvös gondolat megfogalmazott volna minden járási vezető agyában s a gondolatot olyan lelkesen vezérelte volna buzgó törekvéssel céljához, mint *Kerényi Andor*, akkor az V. hadikölcsön csak a felmentettek részéről száz milliókkal gyarapodhatott volna. — Búszkák vagyunk, hogy ez a szép példa a mi vármegyénkben világít messze tájakra s nagy elismeréssel tudatjuk, hogy a járás derék jegyzői kara örömmel segítette a hazafias munkában. Az így jegyzett hadikölcsön összege 366.738 korona, amely községeinket így oszlik meg: Hajmáskér 16800, Tótvászoj 30000, Nemesvámos 74600, Mecskehely 31900, Ósi 12500, Peremarton 13600, Gyulafrátót 8600, Litér 10600, Városlőd 8900, Óskú 2200, Nagyvázsöny 20800, Herend 43200, Szentgál 27488, Várpálta 21250, Szentkirályszabadja 15300, Berhida 3300, Papkeszi 17000, Vörösberey 8700 korona.

— **Miniszteri rendelet a koronázásról.** A koronázás a karácsonyi szünetidőbe esvén, a vallás- és közoktatásügyi miniszter úgy intézkedett, hogy az erre vonatkozó szükséges tudnivalókat még a távozás előtt közöljék az ifjúsággal. És pedig olvassák fel és magyarázzák meg a hitveleket, fejtsék ki a koronázás jelentőségét. Továbbá azt is, hogy a király az évnek jelentékeny részét Magyarországon tölti s gondoskodik a trónörökös magyar neveltetéséről. A rávonatköz tanfelügyelői felhívás idejében elment az iskolai hatóságokhoz.

— **Közgyűlés.** A Veszprémi Dalegyesület december 24-én délelőtti 11 órakor tartja évi rendes közgyűlést a törvényszék tanácstermében. A Dalegyesület tagjait s a dal barátait ez uton is meghívja az Elnökség.

— **A város házat vesz.** A képviselőtestület elhatározta, hogy a Todesko-féle házat 100 ezer koronáért megveszi. A vétel abból a célból történik, hogy ezt a nagy s a vásárral kapcsolatos helyet alkalmas időben városfejlesztésre felhasználhassa.

— **A vízvezeték fejlesztése.** A Bognár-féle telken nyitott új utca s a Vak Botyán-utca lakosai a vízvezeték cső meghosszabbítását kérték a várostól. A képviselőtestület a kérelmet teljesítette. Ha az anyagkészlet megengedi, a munkálatot mielőbb megkezdik.

— **Koronázási ajándék a város szegényeinek.** A városi tanács öröndetessé teszi a koronázás szép napját a város szegénysorsú lakosainak. A heti szegényeknek s a hadba vonultak 450 családjának a családtagok száma szerint megfelelő sertés-, vagy marhahús mér ki 4000 korona összegig. Ez körülbelül 5—5 1/2 métermáza hús lesz s a meglevő készletből fedezik. A város a jelentkezés módját kihirdeteti.

— **A tiszti beszállásolás.** A városokra sok terhet ró a tiszti beszállásolás. A hadvezetőség és a miniszter most arra az álláspontra helyezkedett, hogy naponként 30 fillér fűtési költséget visszatérít. A képviselőtestület illetékes helyre felterjesztést intéz, hogy ezt a kedvezményt az amúgy is sok hasonló kiadást hordozó Veszprém városra is terjessze ki.

— **A rendőrök segítése.** A város képviselőtestülete *Weisz M.* Ignác képviselő indítványára 2640 korona segélyt szavazott meg a városi rendőröknek. A segélyt a rendőrkapitány ajánlatára a tanács osztja szét a szolgálati érdemek méltánylásával.

— **A felmentettek hadikölcsön jegyzése.** A mai nagy időt hatalmasan jellemző nemzetek és egyének erőfejlesztése. Azt hisszük mégis, hogy kormányférfiak az államvezetésben, hadvezérek a stratégiában nem nyilvánítanak olyan nekirugaszkodó s minden eszközt és alkalmat megragadó erő kifejtést, mint amennyit azok a besorozottak produkálnak, akik a lövészárk sokhangúsága, vagy az irodák egyhangúsága helyett a felmentés arányos kényelmébe kíváncsoknak helyezkedni. Amikor azután a felmentés megtörténik, az erőfejlesztés el-

ernyed, azaz pardon, csak transformálódik, amennyiben konjunkturás közgazdasági térre helyeződik át. Most ezt a vagyonszerző törekvést egyik-másik helyen komoly figyelemzettől szó állította meg. Csak *Sopron* említhetjük, ahol a város az összes fölmentetteket számba veszi s megvizsgálja: mennyit jegyeztek hadikölcsönre s kötelességük teljesítéséhez képest bálnak el velük. Derék város ez a Sopron! Bár előbb híre kelt volna, hogy példáját követhetnek volna. Igazán érdemes lenne azt tudni, hogy a felmentettek — persze a módosokat érjük — mily arányban vettek részt a hadikölcsön jegyzésben. Mert ki nem akar közlőlk az államon kölcsonnel segíteni, az segítsen karral s vonuljon be idegcsillapításra egy enyhén álmodtató fedezékbe — a fronton!

— **Anyagraktár építése.** Nagyon helyesen rendelkezett a városi képviselőtestület. Kimondotta, hogy a villamostelep kibővítésével anyagraktárt építtet. Itt helyezték el a villamostelep, a vízvezeték anyagkészletét. — A város a kezeléssel, úgy halljuk, *Tiszttartó Sándor* városi képviselőt, oszt. mérnököt irodáigazgatót bizza meg.

— **Ovodások karácsonyi ünnepélye.** Az irgalmas nővérek ovodája december 22-én d. u. 4 órakor karácsonyi ünnepélyt rendezett a következő műsorral:

1. *Üdvözöl vers.* Mondta: Nyék Sándor.
2. *Üdvözöl dal.* Énekeltek az összes ovodások.
3. *Egfele száll imádságunk.* Mondta: Czeiner Margit.
4. *Szól az angyal.* Mondta: Filó Gyula.
5. *Szép karácsony.* Énekeltek az összes ovodások.
6. *Egy levélben az volt írva.* Mondta: Humplik Laci.
7. *Bettehemi csillag fénye.* Mondta: Blaski Mancsi és Nyék Sanyi.
8. *Este van.* Énekeltek az összes ovodások.
9. *Karácsonyi párbeszéd.* Mondták: Klein Gyuri, Krizsek Géza, Guád Imre, Husvéth Feri, Humplik Laci és Csepely Lacika.
10. *Felragyognak a csillagok.* Énekeltek az összes ovodások.
11. *Pásztorjáték.* Szereplők: *Jézuska:* Lajos Mancika. *Pásztorleányok:* Kandler Irms, Czeczai Rózsika és Marhoffer Piroksa. *Pásztorfiú:* Jávorszki Jóska. *Angyalok:* Czafit Annus, Kólczer Mariska, Eisenbrenner Gizike, Torma Juliska, Kukonya Ilus, Bóta Annus, Baranyai Ilonka, Molnár Ilonka, Ernhofer Bözsike, Hortoványi Ilonka és Varjas Ilonka.
12. *Közszó vers.* Mondták: Kólczer Mariska és Czafit Annus.
13. *Karácsonyi dal.* Énekeltek az összes ovodások.

— **Összeírják a fiatalokat.** A honvédelmi miniszter új összeírást rendelt el. Azokat az 1892—98-ban született ifjakat írják össze, akiket a népfelkelési bemutató, vagy utószemlén, illetőleg pótszemlén megvizsgáltak s alkalmatlanoknak osztályozták, vagy ha alkalmasnak minősítették is őket, de a tényleges szolgálatból alkalmatlanság miatt elbocsájtottak, vagy a szemlén való megjelenés alól felmentettek.

— **Hirdetmény.** A városi adóhivatal közlése, hogy az 1916. évre szóló IV. oszt. kereseti- és hadmentességi adó kivetési lajstroma f. 22-től, a városi adóhivatalban megtekinthető.

— **Mennyi készlet tartható vissza a rekvirálásnál.** A házi szükséglet megállapításánál irányadó: a) mezőgazdasággal vagy őstermeléssel foglalkozóknál 1916. évi december hó 20-tól 1917. évi augusztus hó 15-ig számitva havonként és fejenként annyiszor 12 kilogr. liszt, vagy 18 kilogr. buza, rozs, kétszeres, vagy árpa hagyható házi szükségletként vissza, ahány lélek a készlet birtokosának háztartásában rendszerint természetben ellátást élvez. Ezek közül azonban a 15 évnél fiatalabbak után havonként és fejenként csak 10 kilogr. liszt, vagy 14 kilogr. buza, rozs, kétszeres vagy árpa hagyható vissza; b) másoknál 1916. évi december hó 20-tól 1917. évi augusztus hó 15-ig számitva, havonként és fejenként annyiszor 7.20 kgr. liszt vagy 10 kilogr. buza, rozs, kétszeres vagy árpa hagyható vissza házi szükséglet címen, ahány lélek rendszerint természetben ellátást élvez a fogyasztó háztartásában; c) ha a nehéz testi munkával foglalkozók, vagy mások részére naponkénti és fejenkénti mennyiség 300 gr. lisztet lett felmeleve, ebben az esetben az ilyenek részére havonként és fejenként 9 kilogr. liszt jár ugyan, a többletet azonban nevezettek nincsenek jogosítva visszatartani, mert ezek, ezen többletet névze hatóságai ellátásban részesülnek. d) babból, borsóból és lencséből együttvéve fejenként és hónaponként 3 kilogr. tartható vissza. e) Azt, hogy 1916. évi december hó 20-tól 1917. évi augusztus hó 15-ig hány kosztos, időleges munkás vehető egyes munkaadónál számitásba, az illető gazdasági üzemenek és viszonyainak megfelelő kipuhatolása, elbírálása és mérlegelése mellett a rekviráló bizottságnak kell megállapítani. f) Arató- és cséplőrészt címen termelőnek csak annyi terményt lehet visszahagyni, mint

amennyit 1917. évi augusztus hó 15-ig az 1917. évi aratás és cséplésnél alkalmazott részeseknek előleg és élelemre természetben oly időpontban kell termelőnek kiszolgáltatni, amikor az 1917. évi termésből az e célra szükséges gabonamennyiséget kicsépegni még nem lehet. g) Az állatállomány takarmányozása címen visszatartható mennyiségek megállapítása: 1. Állatok takarmányozására búzát, rozst, kétszerest visszatartani és használni egyáltalában tilos. 2. Lovak takarmányozása címen egy évre darabonként 5 mm.-nál több abrakarmányt semmi esetre sem lehet számba venni és így visszahagyni. 3. A többi állatokra névze a visszatartható abrakmennyiséget gabonameneként, darabonként és naponként súlymértékben kifejezve a következőkben állapították meg: a) anyasertéseknél naponként 1 kilogr. zab, vagy árpa; b) malacoknál féleves korig 1/2 kilogr. árpa vagy tengeri; c) kizárólag saját tenyésztésű és eladásra zánt hízó sertéseknél bezárólag 1917. évi február hó 1-ig naponként 4 kgr. tengeri; d) saját nevelésű és nem saját nevelésű, de kizárólag a tulajdonos házi szükségletének fedezésére szolgáló hízó sertéseknél bezárólag 1917. évi február hó 1-ig naponként 4 kilogr. tengeri vagy árpa; e) a baromfiállomány részére csakis rostaaljat (ocsut, hulladékot) lehet és szabad igénybe venni.

— **A rekvirálás.** Folyó hó 20-án megkezdődött vármegyeszerte mindenütt a rekvirálás. A kijelölt bizottságok házról-házra járnak a készletek revidálása érdekében. Ugy tudjuk, hogy az első nap mindjárt egészen kielégítő eredménnyel járt, amennyiben közel 1500 mm. gabona- és lisztlelesleg kimutatásával végződött.

— **A sertésárak.** Az alispán dec. 24-től kezdődő új árakat szabott meg az enyingi járás területére. I. rendű sertésárak 5.90, II. r. 5.60, bőrtelen szalonna 6.90, füstölt szalonna 8.10, olvasztott zsír 8.20, nyers sonka 6.50, füstölt sonka 9.50, nyers kalbász 6.50, füstölt kalbász 7.50, disznósajt 4.50—4.90, füstölt hús 7.50 korona. Ezek az árak meszarosokra és hentesekre kötelező. Kereskedésben magasabbak. Ezek viszonyítva a veszprémi árak bizony magasak. Ime, az alispán ur tudja, hogy a sertés ára alábbszállt. Szállítsassa le minálunk is.

— **A hadicsomagok.** Már több ízben közöltük, hogy katonáknak a harctérre, hadi foglyoknak és internáltaknak kilendő csomagokba csak ruházati tárgyakat vagy nem romlandó élelmezési cikkeket szabad tenni, de szigorúan tilos gyűlékony vagy robbanó s romlandó anyagokat s romlandó élelmiszereket elhelyezni. Az ilyen csomagokban gyakran voltak gyűlékony és robbanó anyagok, különösen gyufa- és szeszfélék és romlandó élelmiszerek is, amelyek akkorra, mire a cenzuráló bizottságokhoz kerültek, már teljesen élvezhetetlené váltak úgy, hogy nem is voltak kézbesíthetők. A kereskedelmi kormány tekintettel arra, hogy a mai szűk világban kétszeres hiba az élelmi cikkeket ilyen hiábavaló pocsképlés, rendeletben hívja fel erre a tilalomra ismételtlen is a figyelmet.

— **A népfelkelők ellenőrzése.** A honvédelmi miniszter rendeletet intézett a törvényhatóságokhoz, hogy a népfelkelési kötelezettség szabályszerű teljesítésének ellenőrzése végett a törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsú városokban a rendőrség közegei a pályaudvarokon, vásárokon, vendéglőkben, kávéházakban és általában minden oly helyen, ahol sok ember fordul meg, a jelenlevő népfelkelésre kötelezettek, akikről vélelmezhető, hogy hadkötelezettségük teljesítését elmulasztották, szólítsák fel igazolásra, hogy szemlén, illetve pótszemlén való kötelezettségüknek eleget tettek-e? Az alkalmasnak találj egyéneket még arra is fel kell szólítani, hogy a népfelkelési szolgálát alól fel vannak-e mentve, illetőleg miért nem vonultak be?

— **Egy jó családból való fiu tanuló felvétetik Eiselt József vas- és fűszerkereskedésében Veszprém.**

— **A menekültek hozzátartozóinak értesítése.** Románia ellenséges betörése következtében menekülésre kényszerült erdélyi lakosság sorsa iránt a menekülteknek a harctéren levő hozzátartozói érhető aggodással érdeklődnek. Derék katonáink a parancsnokságai útján tömegesen kérdőzóknak családjuk sorsa felől. Katonáinknak ezt az aggodalmat a lehetőség szerint a leggyorsabban kell elosztatni. Az érdeklődők leggyorsabban abban az esetben értesülhetnek hozzátartozóik holleléről, ha ezek őket tábori posta útján közvetlenül értesítik. Akik a Veszprém tartozkódó menekültek közül irni nem tudnak, azokkal a postamester hirdetményben tudatja, hogy levelek megírása végett forduljanak a polgármesteri hivatalhoz, vagy más társadalmi tényezőkhöz.

Karácsony éjszakáján.

Kis falusi viskók egészségtől duzzadó piros-pozsgás gyermeklakai lázas szemekkel nézik a karácsonyfát. Pedig milyen szegényes, egyszerű. Álmodó aranyfonalából szőtt fátyola naiv gyermekléleknek kincsekké varázsolja a diót, almát; félős tisztelettel rezzen össze kis szívük hallatára betlehemesek csengetyű szavának. A kis Jézus nagy szeretete sugárzó fényözönnel tölti be a kis szobát s a gyermek nem veszi észre, hogy üres egy hely az asztalnál, mert egészen magával ragadja lelkét kétezer éves történetnek meg-megújuló soha meg nem változott éneke: Csordapásztorok midőn Betlehemében csordát őriztek éjjel a mezőben.

Háborus-gondoktól sápadtarcu édesanya má elhessegeti csuf hollóját mindennap megjelenő rossz sejtéseknek; valami erős bizalom száll szívébe a mai napon. Ott látja magát angyaltiltó pásztorok seregében, érzi, neki is szól a biztató ének: »Örömet hirdetek nektek ne féljetek.« Nem említi édesapát, nem zavarja a békés harmóniát — ma a kis Jézusé az est. Itt ma béke van, csendes, nyugalmas béke, mivel jószándéku embereket ajándékozott meg a Messiás.

Messze Kárpátoknak hótól borított lejtőin emberáradat hőmpolyog. Láztól piros arcu, eltorzult vonású felebarátok csatakiáltása veri fel a karácsonyi csendet. Régi jámbor pásztorok unokái gyilkos fegyver vasát forgatják, vérpatakok festik pirosra szűztiszta ruháját a teremtés fenségét hirdető békés hegyeknek. Megindulnak siri fehér árnyak, lelkei tegnap még életerős harcosnak felfelé a felhők birodalma felé, ellenség, barát békés szeretetben összesimulva. Haláltozó ágyuk felvillanó fénye az utmutatójuk, küzdő harcosok ágyudőreibe vesző bucsukiáltása harciindulójuk.

Imbolygó alakok csodás életosztóntól hajtva vánszorognak a kötözőhely felé. Lelkük visszarebben kis faluk szalmatető házaiba, hogy hallja a betlehemesek énekét: »Ott találtátok Jézust a jászolban.« Öröme szom-

jas lelkük minden képzeletével száguldanak messze-messze kis szobácskák karácsonyfája felé, énekelni a béke himnuszát. Mert itt nincs béke. Ide a békéthozó Krisztus helyett a háboru gyilkos tekintetű furiái szálltak, jámbor pásztorok örömeike helyett halált hirdető kuvikok háborzongató hujkolása hallik.

Messze-messze a Néva partján tán ép most ismételteti jövendő katonája hatalmas atyuskának a kalugyer tegnapi magyarázatát: »Ötödik ne olj.« Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat. A Szajna mellett tán ebben a pillanatban szedik fel didergő kicsinyeit rosszlelkű anyáknak, nehogy elveszék egy drága emberélet. Talán ebben a pillanatban fordul ki a Westend-ből az a legujabb divat szerint öltözött főúri hölgy, követve csomagoktól görnyedő inasok seregétől, hogy megolt ruhával, eleséggel lássa el a városa nyomorultjait. Talán az a tömeg, mely ott hőmpolyog London utcáin az imént hallgatta a »School Peace League« előadását s még élénken csengenek fülükben az ott hallott szavak: »Mindnyájan egymásra szorunk — jólétünk, szép és kellemes életünk annál bizonyosabb, mennél több nemzettel vagyunk békében.«

Csodálatos kontraszt! A humanizmus százada meghazudtolta a világbéke apostolait. A kölcsönös megértés testvériség fehér zászlaját nemzeteket elsöprő fergeteg tépdesi, véres őntözi. A minden embert magába foglaló krisztusi szeretet békepalotáját löporfüst veszi körül, ágyuk kísértetiesen tántogó torka, alattomos aknák halálhirdető serege alkotja testőségét. A Hágába vezető ut holttestek garmadáival van eltorlaszolva s a hódító körutjára indult világbéke gondolata dideregve, fázva, mint céljavesztet kísértet bujkál lángoló csatatereken, kísérve halál tusájukat vívó szerencsétlenek hörgésétől, árvák apátkérő sirásától. Kidobva, megcsufolva bolyong valaha becéző szülők kitagadott leányaként testvérkezektől legyilkolt hullák tömege között.

Csodálatos Karácsony! Világot meg-

váltó békesség fehér ünnepeinek vértől piros megismétlődése. Kétezer év léleknemesítő kulturája, testvériséget, felebarátunk megbecsülését célzó nagy munkája féllábu, világtalan emberroncokat mutathat elő az annyira feldicsért haladás beszédes eredményeként. Megcsufolt hűség, cinikus szőszegés nyomán felporzó falvak, földönfutóvá lett agok és gyermekek rongyos karavánjának képét festheti Klio: a hágai békepalota számára a haladás századának diszes problémájaként. Isteni békének kétezer éven keresztül világító sugara mintha sötétségbe veszne s a szeretet kialudni látszott fáklyája nyomán keletkezett sötétségben ott virrasztanak kései pásztorai reményeségek éjszakájának, emlékezőn régmúlt idők sötétben virrasztó nagy várásoktól el nem csüggedt pásztoraira. Emlékezőn az idők teljének elérkezéire, mikor: »Ión nagy fényesség körülöttük és ők megjédenek.«

»És angyal szálla az Égből és mondá: »Ne féljete pásztorok, nagy örömet hirdetek nektek. Ma született az Ur Krisztus Dávid városában.« — 55.

Régészet és nyelv.

Irta: Rhé Gyula.

Mit kereshet egymás mellett e két fogalom: régészet és nyelv? Mindkettő magában állva is hatalmas tudomány, irodalmuk terjedelmes és egymással alig érintkezve, első pillanatra kapcsolatot alig találunk közöttük.

Egymásra utaltságuk látszólag az írott emlékek tanulmányozásán túl nem terjed, de ezen a téren azután nemcsak hogy segítik egymást, de egymás nélkül egy tapodtat sem mozdulhatnak, hiszen évezredek előtt kihalt nyelveket fejtenek meg és hoznak új életre, cserépre, kőre vésett rejtélyeszerű feliratok nyomán. Elég, ha az etruszk és szumir nyelvek példát említem.

De az élő nyelv maga is a régészeti emlékeknek valóságos tárháza s ha elemezzük, megtaláljuk benne nemcsak a nyelveket, de az ezt használó fajnak is viszontagságokkal teljes történetét.

Kevés élő nyelv van, amely erre kirívóbb példát nyújtana, mint a mi nyelvünk, amelyhez az

Karácsonyváras.

*Angyali ének szárnyal a légben,
Mennyel fényben pompázik a föld,
Isteni kised emberi lényben
Békés szavakkal szívünkbe köszönt.*

*Imádó szívvel mind körülállják,
S rebben a lelkek muzsika szava,
Királyok várják: pásztorok ádják...
Óleli féltve szül édesanya.*

*Karácsony este!... Gyermekek vágya,
Könnytelen szemek dicsőült napja,
Lelki gyönyörök színes varázsa.
Örömk csókos virágharmatja.*

*Ez voltál egykor!... Bár volnál most is
Szelidség fehér békekirálya,
Szenvedők enyhe s árva szíveknek
Mennyből sugárzó vigasztalása.*

*Békesség lenne száz szemhatáron,
Füstölgő romok kormos tövében;
Zaj mind elmúlna s fehér mezőkön
Zengne az ének szeliden, szépen.*

*Seb hegedne, könny kiapadna,
Zaj se sírna már a fülbe tovább,
A megvizsgált élet haladna
Rózsás kerteknek szép utjain át.*

Angyalok kara (megsokasodtak)

*Velünk zengne szép s nagy glóriát,
S magyarok Anyja — Jézus szülője, —
Szívünkbe küldné szerelmes fiát!...*

MÖZNER FERENC.

Szeresd a magyart!

— Egy volt cseh elbeszélése. —

Irta: Göbőnesér Elek.

Életem két nevezetes epizódja közül egyik a következő.

I.

Fiatalon katona lettem. Vadász. Elvittek a porosz ellen. Königrétnél futni kellett. Futottam. Egy este felé holtra fáradtan és kiehelve, beértem egy faluba. A falu kihaltak látszott. Csendes volt, csak itt-ott ugattak a kutyák. A rejtélyes égi vándor, a nagy sárga arcu hold délelőtt felé haladó felhőrongyok között bujkált. Kacérkodott, mint azok a nők, akik tetszelegésük olthatatlan vágyában még a lelkésznek is tetszeni akarnak. Haragudtam rá! Nekem futnom kell. Ugy, ahogy tudok. Azt se tudom, a csapatom merre van. Azt tudom, hogy az is fut. Nekem is futnom kell. Az ágyudörgés kíséri lépteim zaját. Végre egy falu, ahol csend van s itt a holdvilág kacérkodik velem. Néha világossá teszi a széles utcát, néha meg percekig sötét. És én a fátadságtól és éhségtől majd kidülök. Olyan helyre kell érnem, ahol pihenés és étel kínálkozik.

Végre egy jobb indulatu percében a szeszélyes éjjeli bolygónak, megpillantottam egy korcsmát.

— Oh, szent Wencel! — kiáltottam és rögtön bementem a korcsmába.

Leültem egy asztalhoz a sarokban. Amint futó katonához illik. Csak szerényen! Csak a sarokba! Ha diadalmas csatából jöttem volna, ej, de hogy is ültem volna oda. Akkor a sötét rácsa mellett, a hosszú asztal fejére ültem volna.

Csak a sarokba! Jött a virtszhauz, a vendéglős.

— Parancsol?! — kérdezi.

— Kérek! — mondom én, helyzetem reménytelen és disztelen voltát felfogva. Mert elvégre egy szaladó, menekülő katona otthon csak szerény lehet. Csak kuszolhat. Csak kérhet.

— Mit parancsol?! —

— Egy królí sör és két kvarglit kérek, ha lehet, — nyöszörögtem én és letettem Werndl-féle fegyveremet a hátam mögött levő sarokba.

Meghozták a kívánatos jókat. Neki láttam. Ettem, ittam. Ujabb sör hozattam. Megint ittam. Egyszerre csak zajos társaság nyomul a korcsmába. Életerős, középkorú férfiak. Igen mérgesek valamire, vagy valakikre.

— Sapperlot!

— Gyáva kutyák!

— Futnak, mint a nyulak!

— Ha rajtuk függene, kifutnának még a monarchiából is, csakhogy biztos legyen a bőrük. Mi pedig várhatjuk az ellenséget a nyakunkra.

Megvallom, nem jól éreztem magam, midőn e nyolc-tíz kemény paraszt és iparos erőteljes és dühös kifakadásait hallottam. Menekülés közben a katona is ijedős. Én bizony meg voltam ijedve.

Megjegyzem, hogy akkor a futás nem olyan volt, mint most. Most, ha valahol megverik a csapatot,

többé. A Kaukázus és a moszkovita Oroszország között terül el Ukrajna. Ha Ukrajna önálló lesz, akkor a kaukázusi rész is hozzá csatolható. Ukrajna, amely a fekete föld és a Donec-katlan gazdaságában ugyis nagy kincset bir, a Káspi-tó melletti nafta források a Kaukázus érce birtokában Európának természeti javakban egyik leggazdagabb országává válhatik. Ez volna Vladimir és a keievi Szófia-katedrálisban pihenő Bölcis Jánoszláv Oroszországának a fényes feltámadása, amely félezer esztendővel korábban létezett mint Moszkva.

— hf. —

A veszprémi kötőgyárból.

A kötőgyár vezetősége egyik reformtervet a másék után terjeszti az igazgatóság gyűlése elé. Délfelgetű, kedves ideje lesz minden szakszerű terv, gondolat, ami csak beleillik a gyártelep nagyarányu fejlesztésének megkezdett munkájába. Az a vezérítő gondolat irányítja a reformot, a céltudatos fejlesztést, hogy a kötőgyár az üzemmunkáiban eső minden fajta munkát maga végezhesen.

Köztudomásu, hogy a fonálbeszerzés a hadiállapot miatt majdnem lehetetlenné vált. Csakis hadimunkához utalnak ki megfelelő mennyiséget. Ez a nehézség a gyár üzemét is bénítja s szükségessé vált új anyagforrásról gondoskodni. A vezetőség tehát a rongy feldolgozására gondolt. A december 19-én tartott igazgatósági gyűlésen már be is terjesztette a megvalósítás előmunkálatait. Villamos motorerőre tervezve négy gép végezne a munkát. Egy tisztítja, porolja a rongyot, kető öregre, a negyedik pedig gyapotszerűen finomra, vagyis fonásra használhatóvá összetépi. Helyisége az Almádi-ut végén, az Adorján-telep belső részén lesz, ahol közegészségi érdeket nem bánt. A teljes berendezés 10 ezer koronába kerül. A munkát azonban főleg hiányában megakadna s a gyár az így nyert anyagot kénytelen lenne drága pénzen vidéki fonógyárban megfontatni. A vezetőség tehát beható tanulmányozás alapján javasolja, hogy az igazgatóság fonógépet is szerezzen. Az új gyártelep a közel jövőben felépül s akkor ugy is szükség lesz — már csak abból a hasznosságából eredőleg is — fonógarnitúra felállítására, hogy a hulladékfontalat ujrakonfálás céljából ne kelljen vidékre küldeni.

Új gépet azonban ma beszerezni lehetetlen. A gyár megrendelés esetén is legfőbb az 1918. év végén juthatna hozzá. A vezetőség tehát jó karban levő használt gépet keresett, s már elő is terjesztett egy kedvező ajánlatot. Az igazgatóság az előterjesztéshez hozzájárult s a fonógép beszerzését szükségesnek tartja. Megbiztja a vezetőséget, hogy az ajánlott gép üzemképességének szakszerű megvizsgálására a gyár üzemvezetőjét a helyszínre kiküldje.

Több igazgatósági tag szükségesnek mondta, hogy a 42 ezer márkára tartott fonógépet az üzletvezető kedvező jelentése után gépésmérnök is vizsgálja meg. Általában az a vélemény alakult ki, hogy a felülvizsgálat szükséges, mert megnyugvást kelt. Ha a vétel sikerül, az igazgatóság a háboru tartamára, illetve az új gyártelep felépítéséig a Fehér Sándor-féle pószógyárban állítja fel. Hajtóerőt s megfelelő munkásokat is találunk ott.

Az említett gépek beszerzésével a veszprémi kötőgyár nem is lépéssel, hanem nagy lendülettel jut a munkába vett fejlődés útjára. Ez a fejlődés arra indítja az igazgatóságot, hogy az alapítókét is felelelje. A mostani alapítókét kiegészíti 200 ezer koronára. A már kibocsájtott 4000 db. részvényt átújítja 2000 db. 100 korona névértékű részvényre. Vagyis két részvényből egy lesz. Ehhez a 2000 db. részvényhez az igazgatóság kibocsájt 4000 db. új részvényt, egyenkint 100 kor. névértékben s ezzel alapítókétét 600 ezer koronára felemeli.

Ez a tökéemes a gyár belső értékesedésének biztató jeleit s arányait mutatja. Az igazgatósági gyűlés a föllendülésnek s szép eredményeknek ilyen újatereit, sikerben gazdag előmozdításáért *Óvári Ferenc dr. elnöknek, Benacsek Béla alelnöknek, Sárny János dr. és Hirschfeld Béla ügyvezető igazgatónak* nagy elismerése nyilvánításával köszönetet szavazott.

Az igazgatóság a kötőgyár vagyonából 20 ezer kor. hadikölcsönt jegyezt. Az új gyártelep tervei már készen vannak. Az igazgatóság elrendelte, hogy a földmunkálatokat még a tél folyamán megkezdjék. Milyen az építési anyag beszerzése biztosítható lesz, az új gyárépület építéséhez is hozzátognak s Veszprém városban az első nagy, modern gyártelep megkezdni működését.

A mezőgazdasági többtermelés problémái.

Gazdasági életünk csak a hosszú háboru alatt ébredt fel mély álmaiból, midőn a háboru teljes súlyával nehezedett rá a mezőgazdaság vállaira. E vészes időkben a mezőgazdaság hozza a legnagyobb véráldozatot; hiányzik a földet művelő munkáskéz és igerő és nagyon valószínű, hogy a munkáshiány a falvakban a háboru után sem szűnik meg, mert a béke elkövetkeztével rohamosan fog fejlődni az ipar és a falusi népet a város csillogása a gyárakba fogja vonzani.

A háboru után másképp kell gazdálkodni, mint azelőtt, mert a jövőben csak az a gazda állhatja meg a helyét, aki anyagilag erős, aki kellő szaktudással bir, aki szorgalmas, aki takarékos. Ha a magyar gazdák a válságos jövőben folytatják a régi pátriárkális gazdálkodást, úgy rohamosan szalad ki lábuk alól a föld, gazdát cserél a birtok, idegen lesz a tulajdonos és hiába küzdik ki fegyvereink a dicső győzelmet, nem leszünk urai a vértel áztatott magyar földnek.

Egy hosszú háborunak kellett bennünket megtanítani arra, hogy többet kell termelnünk; a nagy világ-katasztrófa bizonyította be a gazdáknak, hogy a föld termő erejét épügy ki kell használni, mint a fegyverek élet.

A gazdasági haladás alapköve a többtermelésnek a mezőgazdaságban. Vétkezik az a gazda, aki a jelen intő példájára sem akar a jövőben haladni és nem törekszik a mezőgazdasági termelés fokozására. A mezőgazdasági fejlődésétől függ a haza jövő sorsa.

A magyar mezőgazdaságra tehát nagy feladatok várnak a jövőben s a fejlődésben elmaradt magyar mezőgazdaságot egy nagy válságtól csak úgy lehet megmenteni, ha a gazdátársadalom minden osztálya szembeszáll a leküzdhetetlennek látszó akadályokkal, megküzd a talaj, az időjárás, a munkásviszonyok nehézségeivel és többet fog termelni, mint a múltban termelt, ha 1 hektár földön nem 13, hanem 21 q. búzát termel, mint a német gazda.

A mezőgazdasági haladás első feltétele a gazdátársadalom egészséges szervezkedése. Csak szervezett társadalmi osztály győzheti le azokat az akadályokat, amelyek a haladást megátolják.

Sürgős feladata lesz a kormányának a háboru után a mezőgazdasági kamarák szervezése. Meg kell adni a kormányának a vármegyei gazdasági egyesületeknek azokat a szükséges eszközöket, amelyekkel a mezőgazdaság fejlődése érdekében zavartalanul munkálkodhatnak.

Nagy szerep jut a többtermelés terén a szövetkezeteknek. A háboru után fontos feladata lesz a gazdasági egyesületeknek, hogy növénytermelő, magnemesítő-, állattenyésztő-, földberelő-, gazdasági anyag beszerző szövetkezeteket létesítsenek működésük területén.

Svédországban és Dániában egy gazdasági tanulmányutunk alkalmával láthattuk, hogy a gazdasági termékek közös értékesítésével micsoda nagy jövődelmet érhet el még a legkisebb gazda is.

A szövetkezetek még igen sok formája közül nagy létjogosultsága lesz azoknak a fogyasztási szövetkezeteknek, amelyek a termelők értékesítési szövetkezeivel kapcsolatban a városok élelmiszer ellátását lesznek hivatva szolgálni.

Egy másik fontos esaköze a mezőgazdasági termelés fokozásának a szakértelem fejlesztése. A gazdasági oktatást már a népiiskolában kell kezdeni. Sok felesleges tananyagot ki lehetne onnét küszöbölni, amire a falusi gyermeknek semmi szüksége nincs és ezek helyett meg kellene tanítani arra a földművelő gyermekét, hogy örökölj vagy megtakarított pénzén ne a földet szaporítsa, hanem kis gazdaságban eszközösködjön lefektetéseket, adjon a földnek jobb munkát, bővebb trágyázást, kitűnő vetőmagot s tőket, így felhasználva már a gyer-

meknek be lehet bizonyítani, hogy ezen föltételek mellett nagyobb hasznót ér el a kis darab földön, mint a terjedelmesebb, rosszul kezelt birtokon.

Nevelni kell a földművelő népet, de nemcsak szaktudásra, hanem önállóságra is, hogy a maga lábán tudjon járni s ne várja a kormányhatalom segítségével minden téren, hanem a saját tevékenységével, összetartásával alkosszon.

Az új idők egy egészséges új birtokpolitikát követelnek. Ennek a birtokpolitikának meg kell védelmeznie a közép-birtok pusztulását, a kis-birtoknak a nevelésében apró darabokra való forgócsolását. Nem szabad a 20 halas gazda birtokának a jövőben 6 gyermeke között megosztani, mert a 6-od részből egyik örökös sem fog tisztességesen megélni, ezt a kis darab földjét rendszeren elbitangolja és megy szaporítani a városi proletárok számát.

Ugy a középbirtok, valamint a parasztbirtok magyar kézen való megmaradása érdekében fontos dolog a gazdahitel szervezése. Ha majd a gazda kedvező hitelhez juthat, nem a bankokból kell felvenni a kölcsönt, hanem azoktól a hitelszervezetektől, amelyeknek feladata lesz kedvező feltételek mellett a gazda terheit rendezni, majd kevesebb lesz a birtoklicitáció és több ősi kurián megmarad a régi gazda.

A nemzetnek legnagyobb kincse a föld és akadna-e olyan ember, aki kincse ragyogóságának né örülne. Védjük meg a magyar földet s a jövőben ne csak vérrrel és verejtékkel öntözzük, de ne riadjunk vissza azoktól a küzdelmekből, azoktól a nehézségektől, amelyek elejében fognak állani az elkövetkezendő békés időkben is.

Haladjunk, tanuljunk, dolgozzunk, ne irigységben, hanem összetartásban, szeretetben éljünk egymással, ezeket szemelőtt tartva, megérjük azt, hogy a magyar föld a jövőben többet fog teremni és boldog lesz annak minden lakója.

Kajdacsy Endre.

IRODALOM.

Uj könyvek.

A magyar könyvpiac néhány új könyvét hozom az olvasó elé. A kiválogatás egyéni szeszély szerint történt. A kritikák mérőónját az őszinteség, meg a szeretet irányították. Érdek nélkül, lelki gyönyörűség-ből irtam róluik.

Kiáltás az Urhoz. Németh István kis verses-füzete. Az író a legfiatalabb katolikus költők közül való. De ez nem bizonyít semmit, ha csak azt nem, hogy nagy lehetőségek szunnyadoznak Németh István lelké mélyén. Lehetőségekről kell még beszélnünk, de olyanokról, amelyek már értékek és nekünk kedvesek. Németh István költészete csak félig ígért. Félig már beteljesedés. Igazi líra. Ha azt mondanák nekem, rubrikázzam el, lehetetlenség követelnének tőlem. Heielyt még nem lehet kijelölni, súlyát még nem lehet lemérni, mint ahogyan nem tudjuk a vad-virágos tavaszi magyar mezők szépségét szavakba tördelni. Szép, gyönyörködhető, illatos s ez nekünk az első bemutatkozásnál teljesen elég. Így is nekünk jöjünk, megbecsüljük a legfiatalabb magyar levita-költő szimpatikus lelkén átított verseket. A magyarsága meg egyenesen meglepő. Majdnem minden verse a magyar lélek tüzeben fogan. A színrakása igaz, néha imitáció, de a szavait egyénisége kovacsolja. Még a cella csendjében muzsikáló sorai is ki-kirínak az intim szolozsmás áhítatból. Érces bariton hangja, erőteljes formaszere, bizó magyarsága, hite, ambíciója csak-hamar az elsők közé lendítik ezt a most még idegen, bántó kényeszer alatt élő fiatal papköltőt.

Valaki bölcsen, bátran és találon azt írta a *Háboru Antológia* versgyűjteményről, hogy a fiatalok mentik meg. A fiatalok, a maiak, a legújabbak, a betegek. Csakugyan. Háboru könyv ez a fiatalok lelke teszi türetővé. Talán ez az egyetlen dicsőret, amelyet ennek az antológiának a homlokára írhatunk. Az bizonyos, egészében nem sikerült. Nivőről, de még

finom izlésről se lehet beszélni. Nagyon rosszul látó ember rendezte sajtó alá, nagyon egyoldalú szempontok játszottak szerepet a kiválogatáshoz. Neveket látunk versek alatt, melyek súlytalanok, innen-onnan rovatban elbujók. Kinek siránkoznak a mögöttük százszor elreccsített búz menyasszonysorok, ibolyavirágok, üzenetek, rettenetes közhegyek intéződnek el. Irodalmi művészeti szemüvegen át nagyon szomorú ez a könyv. Úgy tudjuk, hogy egy friss, egészséges vállalat, az Élet adta ki. Azt is tudjuk, hogy aktualitás szülte meg. Az igyekezet, az elgondolás dicséretreméltó volt, csak az összehordó, rendező erő nem állt hivatása magaslátán. A fiatalok közül felsorakoztatott, azoknál sem költészetük elittjét mutatja be. Nagyon sok példával illusztrálhatnánk állításunkat. Nemcsak a veteránoknál, lemaradtaknál, hanem a fiataloknál is. Egy borus rezignáció kísértő előjaldalma dermeszti lelkünket ennek az antológiának előlvasása után, amelytől hónapok multával sem tudunk szabadulni.

Szép Ernő *Élet Halál* című könyve tipikus modern könyv. Rajta van a ma bélyege, láza, sürgönystílusa, sokszor talán felületessége is. Apró pesti skiccek. Néhány irodalmi csemege. Szép Ernő, a melankólikus, mélabús érzések poétája, ott hof szavait nem harsogja túl a rotációs gépek örült zenéje, költészet ad. Monoton mosolya, meg gyűszűbána a sokszor szívünk-höz férközik. Életről, halálról kevés szó esik. Élet, Halál csak maszk, voltaképen a mosoly, meg a bánat változatai hangszereli. Sokszor kedvesen és mély költői melegséggel. Van ebben a háborus könyvben egy vers, Imádság a címe. A háborus költészet remeként őrizzük. Kevés ilyen magyar szinezésű verset olvastunk az utolsó években.

Mit buszulsz kenyeres? Komáromi János könyve. Tiszta könyv. Ez a legszebb, legőszintebb és legmelegebb kritika, amit mondhatunk róla. A háboru sajtó szomorúsága Komáromi írásaiban finom színeket kap. Ég a telatini erdő, — Virradatkor a dombon, — Czebe Márton, — Ozoróczy, — Csongor László élettörténete, a magyar honvédekről szerelmes gyöngy sorok. Nincs ebben a könyvben semmi vandalizmus, háborusdi színjáték, hatáscserkészés. Mi itthonlevők mindig így álmöndtük végig a magyarok háborúját. Ilyen szomorúnak, ilyen szótlanul keserűnek, ilyen csendes tragédiának láttuk az első hervód földreborulásától a mai napig. Valahogyan kicseng Komáromi könyvéből egész valónk lehangoltsága. Mikor becsukjuk ezt a könyvet, olyan érzés borul lelkünkre, mintha egy különös poéta-szivan hangos, ősi elégiákat sirna az árva magyarok rejtett sebeiről. (czi Z.)

* A „*Vasárnapi Ujság*” minden száma gazdag tartalommal jelenik meg. A „*Vasárnapi Ujság*” előfizetési ára negyedévre 5 korona, — a „*Világ-krónikái*” együtt 6 korona. — Megrendelhető a „*Vasárnapi Ujság*” kiadóhivatalában (Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám). Ugyanítt megrendelhető a „*Képes Néplap*”, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára félre 2 korona 40 fillér.

* Az „*Élet*” szépirodalmi és művészeti hetilap. (Szerkesztő Andor József) gazdag tartalom, érdekes és aktuális képek egészítik ki. A kiadó lapot melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, I. Fehérvári-ut 15. — Előfizetési ár félre 10 kor. Mutatványszámot készséggel küld a kiadóhivatal.

A háboru krónikája.

December 17. A románok visszavonulása most már a dobrudzsai arcvonalra is áttért, ahol tegnap reggel a szövetségesek megkezdték az üldözést. Buzeutól délkeletre csapataink áthaladnak a Kalmatuiun. — Az oroszok támadásai tegnap csak az Uz-völgytől délre levő területre szorítottak. — Az Ypern-Wyschaete-hajlásban a tüzérségi harc időnként jelentékeny erőre emelkedett. — Az olasz harctéren nincs fontos esemény.

December 18. Keleti Oláhországban Falkenhayn gyalogsági tábornok csapatai több helyen átlettek a Buzeu-szakaszt. A tegnapi nap folyamán 1150 foglyot ejtettünk, 18 lokomotívot és körülből 400 megrakott vasúti kocsit zsákmányoltunk. — Valempunától délre két orosz zászlóalj támadását ellentámadással visszavertük. Ez alkalommal 1 zászló és 65 lönyű legényeséget fogtunk el. Bal-Porsktól délre német századok megrohanták az ellenség állását és mintegy 600 méter

szélességen elfoglalták azt. 5 tiszti, 300 lönyű legényesség, 3 géppuska és 3 aknavető jutott kezünkre. — A Maas keleti partján tegnap a franciák folytatták támadásaikat. Kemény harc után Beconvaux és e falutól keletre fekvő erdő kezükön maradt. Északi irányban tovább folytatott rohamaik összehozták.

December 19. A román-orosz csapatok Bráda felé vonulnak vissza. Az oroszok támadásai Zborovánál és Lucknál kudarcot vallott. — A Somme és Maas vidékén csönd uralkodik.

December 20. A Mestecanesti szakaszon egy gyalogsági támadás védőtűzünkben összeomlott. — A Somme mindkét partján átmenetileg élénkebb lett az ágyu- és aknavetőtüzelés. Reimsztől északnyugatra a németek visszahúzódtak francia osztágot, amelyek árkaik ellen előnyomultak. A Maas keleti partján a tüzérségi harc delután fokozódott. A franciák megtámadták a Fosses-erdőt. Cambrette-major közelharc után kezükön maradt. — Az olasz harctéren nincs jelentős esemény.

December 21. A Besticanesti-szakaszon levő állásaink ellen az oroszok tegnap megismételték heves támadásaikat, amelyeket visszavertünk. — A Somme, az Aisne mentén és a Champagneban, valamint a Maas keleti partján csak egyes szakaszokon volt tüzérségi tűz. — Az olasz harctéren a helyzet változatlan.

December 22. Egyik harctéren sem történt jelentős esemény.

Eladó

egy

kerti ház,

melyen van 1 szoba,
konyha, kamra és
hozzá egy

nagy kert

(72 × 60 méter területű).

A kertben van ivó-
és öntözőkut.

Cím megtudható a kiadóhivatalban.

Anyakönyvi kivonat.

— 1916. december 3-tól 1916. december 19-ig. —

Születés.

Rigó Rudolf népzénesz és Fekete Erzsébet fia Béla Ferenc r. kath. — Léber Mihály cipészsegéd és Szauber Terézia leánya Mária r. kath. — Straka Gyula vízvezeteki gépápoló és Pátkai Katalin fia Ferenc István r. kath. és leánya Ilona Gizella r. kath. ikrek.

— Falmann József munkavezető a fűrésztelepen és Mihályka Terézia fia József Rudolf r. kath. — Kálmán István Dezső könyv- és papírkereskedő és Pósa Ilona leánya Terézia Jolán Hermina r. kath.

Halálozás.

Léber Mária r. kath. 9 napos. — Kercsó Alajosné Máté Marcella napszámosnő r. kath. 68 éves. — Forgács Róza r. kath. 3 hónapos. — Özv. Horváth Ferencné szül. Szógyi Mária varrónő r. kath. 76 éves. — Róza János napszámos r. kath. 74 éves. — Fekete Magdolna r. kath. 1 hónapos. — Özv. Bacsák Péterné szül. Jankovics Katalin szegényházi tag r. kath. 73 éves.

Házasság.

Schuller Artur bankhivatalnok ág. ev. és Suly Mária r. kath.

**Nagyságos
Asszony!**

Tisztelettel értesitem, hogy
folyó évi november 1-től

Női divattermem

Kossuth Lajos-utca 12.

szám alá helyezem át.
Raktáron tartok még **kék
kosztüm-szöveteket és
gyapju vaterlin-gombok-
kat** egyéb hozzávaló kel-
lékekkel. — **Hölgyek** által
hozott szövetek fazon-díjai
alulírt árban számíthatnak.

**Kizárólag nálam készülnek
:: a legelegánsabb ::
kosztümök, felöltők
és téli kabátok ::**

**a legutolsó divat-stílusban s
finom izléssel kiállítva.**

Berlini divatlapok minden hó 1-en megjelennek. — Kosztüm fazon díjak fazon-minőség szerint 50-60 K. — Minden-nemű **püös és bársony-ruhák** elegáns kivitelben állítatnak ki. — Szíves megrendeléseket várva teljes tisztelettel:

PAÁL LAJOS

női szabó,
volt budapesti elsőrendű szabász.

Retorta bükkfaszén Vas-Zalamegyei egyedárusítása.

BERGSTEIN PÁL

kőszén, kokszt,
faszén, tűzifa
és termény-
nagykereskedő

SZOMBATHELY.

Iroda: Hosszu-utca 12. szám.

Interurbán telefon: 855. sz.

Ajánl:

**I-rendü porosz kőszent
Steier és cseh barna és
fényes kőszent
Ostrani kovács-szent
Porosz bányakokszot,
wagontételekben direkt a bányából
Csomagolt retorta bükk-
faszentet viszonteladóknak**

Fogászati műteremVeszprém, Rákóczi-ter 22. sz. Telefon 49. Inter-urbán**Wellner Gyula**régí jóhírű fogászati műterme.
Rendelkezésre áll az összes fogászati vágó műveletekre.**Foghuzás, fogtömés,
műfogak, fogsorok.**A szájpadiás nélküli műfogak
speciális készítője.

Számptalan elismerő levél.

Tanítóknak kedvezmény.

Mindenkinek fontos!

A kenderzsineg teljes hiányának beálltával

a győpi **SINGER MÓR W.**

ÜZVEGYE és FIA cég

a rózsahegyí

PAPIRZSINEG-

gyárral szerződést kötött, mely szerint az egyedüli elárúsítást a gyár eredeti árai és feltételei szerint eszközözi.

Eddig a legjobb, legmegfelelőbb gyártmány

Kivánatra a cég képviselője
mintákkal bárhol megjelenik.**Bakos Kálmán**csemege-, fűszer-, bor- és gyarmatárú-
kereskedő, ásványvíz nagy raktára**VESZPRÉM.**

Telefon 35. Sürgöny Bakos kereskedő Veszprém.

Nagy választékhazai és különleges
**Borokban, Pezsgők,
Likőrök, Cognac,
Puncs stb.****Hentesáruk, Sajtok**Friss és Délgyümölcsök,
Befőttek, Gyümölcsíz**Konzervek**Libamáj painok,
Hus- és Halkonzervek**Száritott főzelékek**Főzelékkonzervek
Teasütemények
Háztartási cikkek**Vadlak**

Vidéki rendelések azonnal el lesznek intézve

ROLAND FERENCorgona- és harmoniumkészítő
VESZPRÉMBEN
Ostromlépcső-utca 5. sz.Elvállal teljesen új orgonák építését a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig — pneumatikai rendszer szerint. **ORGONÁK** átalakítását és hangolását jutányos árbán számítom. Iskolák részére **HARMONIUMOKAT** jó erős kivitelben készítek. **ZONGORÁK** javítását és hangolását úgy helyben, mint vidéken a lehető legrövidebb idő alatt eszközölök.**MŰVESZI SIREMLEKEK ÉS
HAVRANEK ANTAL**MŰVÉSZI SZOBRAZOK ÉS
KÖNYVAGÓ TELEP
SZ. FERENC VÁRA
Tervek megv.Telefon
125**HIRDETÉSEK**

felvételnek a kiadóhivatalban.

Alapított 1894-ben

Villanyerőre berendezve

Egyházmegyei Könyvnyomda

Készít a legrövidebb idő alatt és raktáron tart:

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKATa legegyszerűbbtől a legfinomabb
kivitelig minden néven nevezendőnyomint: rüpiratok, fűzetek, köny-
vek, folyóiratok, arjegyzékek, körle-
velek, hirdetések, falragaszok, évi
jelentések, mérlegek, kimutatások,
gyászlapok, rovatolt táblázatok, név-
jegyek, meghívók, eljegyzési és es-
ketési társulások, számlák, címkék,
stb. stb., jutányos árakon számítva.plébánia-hivatalok és iskolák részére
szükséges mindenféle**HIVATALOS NYOMTATVÁNYT**melyek tetszés szerint fűzve vagy
bekötve szállíthatnak. Hivatalos lo-
vólapok és borítékok, okmánybori-
tékok mindenféle alakban és színben.
Egy és négyvonalas csinos vizsgálá-
pok, tet szászorinti mennyi égben. —
Kaphatók a legjobb minőségű fehér
irodai, ugyancsak fogalmazólapok.

Postai megrendelések azonnal elintéztetnek.

Telefon 61

Veszprémben

Telefon 61